

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****GÜLŞEN POLAT VE KENAN POLAT BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2015/4450
Karar Tarihi : 10/10/2019

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Halil İbrahim DURSUN
Başvurucular : 1. Gülşen POLAT
2. Kenan POLAT
Vekili : Av. Kemal DERİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, askerî ceza infaz kurumunda kötü muamele sonucu ölüm olayının meydana gelmesi ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedenleriyle yaşam hakkı ile işkence yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/3/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve ekleri ile başvuruya konu dava dosyası içeriğinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular 27/7/2005 tarihinde yaşamını yitiren M.P.nin anne ve babasıdır.

9. Başvurucular; bireysel başvuru formunda, hırsızlığa teşebbüs suçlaması ile tutuklanarak 27/6/2005 tarihinde 6. Kolordu Komutanlığı 1. Sınıf Askerî Ceza ve Tutukevi Müdürlüğüne (Askerî Ceza İnfaz Kurumu) götürülen oğulları M.P.nin aynı gün burada gördüğü işkenceler sonucu hastaneye kaldırıldığını ancak uygulanan tüm tedavilere rağmen kurtarılamayarak olaydan bir ay sonra 27/7/2005 tarihinde yaşamını yitirdiğini belirtmişlerdir. Başvurucular; oğullarının anılan dönemde zorunlu askerlik hizmetini ifa etmekte olan bir er olması nedeniyle Askerî Ceza İnfaz Kurumuna kapatıldığını, oğullarının Askerî Ceza İnfaz Kurumuna getirildiği sırada yanında başka bir suçtan tutuklu bulunan A.S. adlı bir askerin daha olduğunu ifade etmişlerdir. Başvurucular; oğullarının gardiyan odası olarak tabir edilen ve giyinme odası olarak kullanılan odada -bundan sonra giyinme odası olarak anılacaktır- öldüresiye dövüldüğünü, bu sırada giyinme odasında H.G., R.G., N.E., M.K. ve E.K. adlı Askerî Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin bulunduğunu, olay esnasında diğer tutuklu A.S.nin de giyinme odasında olduğunu belirtmişlerdir. Başvurucular ayrıca giyinme odasından gelen sesler üzerine koridorda bulunan A.U., A.D., Y.B. ve E.T. adlı görevlilerin de giyinme odasına girip çıktığını ifade etmişlerdir. Başvurucular, öldüresiye dövülen oğullarının başında kanama meydana gelmesi üzerine B.Y. adlı kişinin revirden çağrıldığını ve bu kişiden kanamaya pansuman yapmasının istendiğini, yapılan pansumanın ardından oğullarının hücreye götürüldüğünü, kanamanın devam etmesi nedeniyle Astsubay O.A.nın olaydan haberdar edildiğini, O.A.nın ise olayı Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.ye bildirdiğini, bunun üzerine oğullarının önce asker hastanesine ardından da Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesine götürüldüğünü, olaydan birkaç gün sonra bilinci kapanan oğullarının 27/7/2005 tarihinde yaşamını yitirdiğini belirtmişlerdir.

10. Olay anında giyinme odasında bulunan H.G., R.G., N.E., M.K. ve E.K. piyade er olup Askerî Ceza İnfaz Kurumunda gardiyan olarak görev yapmaktadırlar. Keza olay anında koridorda bulunan A.U., A.D., Y.B. ve E.T. adlı kişiler de piyade er olup Askerî Ceza İnfaz Kurumunda gardiyan olarak görevlendirilmişlerdir.

11. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde başvurucuların oğlu M.P.nin 27/6/2005 günü saat 18.30'da askerî birlik doktoru tarafından *kafa+genel vücut travması* tanısıyla asker hastanesine sevk edildiği anlaşılmıştır. M.P., asker hastanesinde yapılan muayenesinin ardından aynı gün Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesine sevk edilmiştir.

12. Başvuru formu ve eklerindeki bilgi ve belgelere göre olaydan sonra Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince başvurucuların oğlu M.P. hakkında suç dosyası hazırlanmış ve bu dosya kapsamında olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanların tamamının tanık sıfatıyla ifadeleri alınmıştır. M.P. hakkında düzenlenen suç dosyasındaki belgelere göre gardiyanların ifadeleri 28/6/2005 tarihinde Astsubay O.A. tarafından alınmıştır. Gardiyanlar ifadelerinde özetle tutuklu elbisesi giymek istemeyen M.P.nin saldırgan davranışlar sergilediğini, M.P.nin kafasını dolaplara ve duvarlara vurmaya çalıştığını, saldırgan davranışlar gösteren M.P.ye zor kullanmak durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. M.P. hakkında düzenlenen suç dosyasındaki belgelere göre olay esnasında giyinme odasında bulunan tutuklu A.S.nin de 28/6/2005 tarihinde Astsubay O.A. tarafından ifadesi alınmıştır. A.S. ifadesinde gardiyanların ifadesine benzer şekilde beyanda bulunmuştur. İfade alma tutanakları incelendiğinde bu tutanakların alt kısmında ifade veren kişilerin imzasının yanı sıra ifadeyi alan sıfatıyla Astsubay O.A.nın ve ifadeyi yazan sıfatıyla E.İ.nin imzalarının bulunduğu görülmüştür.

13. Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanlardan H.G., M.K., E.K. ve N.E. hakkında da suç dosyası hazırlanmıştır. Bu suç dosyalarındaki belgelere göre H.G., M.K., E.K. ve N.E.nin ifadeleri 5/7/2005 tarihinde Astsubay T.G. tarafından alınmıştır. Olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanlardan R.G.nin ifadesi ise bu kişinin anılan tarihte terhis olmuş olması nedeniyle alınamamıştır. İfadeleri alınan gardiyanlar genel olarak yukarıdaki ifadelerine (bkz. § 12) benzer şekilde beyanda bulunmuşlardır. H.G., M.K., E.K. ve N.E. hakkındaki suç dosyaları incelendiğinde bu suç dosyaları kapsamında alınan ifadelerin altında ifade veren kişilerin imzasının yanı sıra ifadeyi alan sıfatıyla Astsubay T.G.nin ve ifadeyi yazan sıfatıyla E.İ.nin imzalarının bulunduğu görülmüştür.

14. Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince düzenlenen tarihsiz bir tutanakta özetle M.P.nin olay esnasında bunalıma girdiğini söyleyerek tutuklu elbisesini giymek istemediğini ifade ettiği, ikaz edilmesine rağmen tutuklu elbisesini giymemekte ısrar eden M.P.nin daha sonra bir sandalyeyle giyinme odasının floresan lambasını kırdığı, bu sırada eline geçirdiği camla gardiyanlara saldırdığı ifade edilmiştir. Tutanakta ayrıca M.P.nin tüm ikazlara rağmen elindeki camı bırakmayarak tehditler savurduğu, elindeki camla H.G. adlı gardiyanın kolunu yaraladığı, bunun üzerine odada bulunan gardiyanların kişiye müdahale ettiği belirtilmiştir. Tutanakta son olarak "*müdahale neticesinde ve kafasını duvarlara vurarak yaralanan Tutuklu Er [M.P.nin]*" tedavi maksadıyla hemen hastaneye götürüldüğü ifade edilmiştir. Bu tutanakta P. Er M.K., P. Er E.K., P. Er H.G. ve P. Er N.E.nin gardiyan unvanıyla, P. Er R.G.nin başgardiyan unvanıyla, Astsubay O.A.nın gardiyan kısım komutanı unvanıyla ve Topçu Yarbay M.S.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumu müdürü unvanıyla imzaları bulunmaktadır.

15. Olay hakkında ayrıca Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S. tarafından "*Vaka Cereyan Tarzı*" başlıklı tarihsiz bir yazı kaleme alınmıştır. Yazıda, olayın gelişimi genel olarak tutanaktaki gibi anlatılmış; M.P.nin diğer tutuklu ve hükümlülere kötü örnek olacak şekilde davrandığı ve kaos ortamı yaratmaya çalıştığı ifade edilmiştir.

16. Olaydan sonra 1/7/2005 tarihinde Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince hastanede M.P.nin ifadesi alınmıştır. Dr. C.K. tarafından düzenlenen 1/7/2005 tarihli belgede M.P.nin bu tarihte şuurunun açık olduğu belirtilmiştir. İfade, Astsubay O.A. tarafından alınmış ve Piyade Çavuş (yazıcı) E.İ. tarafından yazılmıştır. İfade tutanağının altında Astsubay O.A.nın, Piyade Çavuş E.İ.nin ve M.P.nin imzası bulunmaktadır. M.P.nin ifadesi şöyledir:

"Olay gününde ben bunalımdaydım. Moralim çok bozuktu. Koğuşa girdikten sonra bana üzerimi giyinmemi söylediler. Cezaevi elbisesini giymem dedim. Daha sonra kendimi kaybettim. Gardiyanlara küfür etmişim ve kafamı duvarlara dolaplara vurduğumu hatırlıyorum. Kendimi ve bilincimi kaybettiğim için ne yaptığımı tam olarak hatırlamıyorum."

17. Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince olay anında M.P.nin yanında olan diğer tutuklu A.S.nin de ifadesi alınmıştır. A.S. 5/7/2005 tarihli ifadesinde özetle M.P. ile birlikte Askerî Ceza İnfaz Kurumuna getirildiklerini, daha sonra gardiyanlar tarafından giyinme odasına götürüldüklerini, tutuklu elbisesini kendisinin giydiğini ancak M.P.nin küfür ve tehdit içerikli sözler söyleyerek elbiseyi giymek istemediğini ifade ettiğini, daha sonra kafasını duvarlara vurmaya başladığını, bu arada bir gardiyanın kendisini dışarı çıkardığını, dışarıya çıkarken cam kırılmasına benzer bir ses duyduğunu belirtmiştir. A.S. ayrıca ifadesini hiçbir baskı altında vermediğini ifade etmiştir.

18. Gardiyanlar hakkında hazırlanan suç dosyaları 7/7/2005 tarihinde 6. Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığına (Askerî Savcılık) gönderilmiştir. Bunun üzerine Askerî Savcılık tarafından olay anında giyinme odasında bulunan bazı gardiyanların 12/7/2005 tarihinde ifadeleri alınmıştır. Askerî savcı huzurunda ifadesi alınan gardiyan H.G. olayları genel olarak yukarıdaki tutanakta belirtildiği gibi anlatmıştır (bkz. § 14). H.G. özetle M.P.nin saldırgan davranışlar sergilediğini ve kendilerini tehdit ettiğini, bu sırada kafasını duvarlara ve dolaplara vurduğunu, kafasını duvarlara ve dolaplara vurmaya başlaması üzerine giyinme odasında bulunan A.S. adlı diğer tutuklunun gardiyan E.K. tarafından dışarı çıkarıldığını, sandalyeyle odanın floresan lambasını kıran M.P.nin yerden aldığı cam parçasını gardiyanlara doğru salladığını belirtmiştir. Gardiyan H.G., M.P.nin yerden aldığı cam parçasıyla kolunu yaraladığını, bunun üzerine giyinme odasındaki bütün gardiyanların coplarla M.P.nin kollarına ve bacaklarına vurduğunu, M.P.yi bu şekilde etkisiz hâle getirdiklerini belirtmiştir. Gardiyan H.G. ayrıca müdahale sonrasında M.P.nin başının kanadığını fark ettiklerini, bunun üzerine revir sorumlusu B.Y.yi çağırdıklarını, bu kişinin yaptığı pansumandan sonra hücreye kapatılan M.P.nin başındaki kanamanın devam ettiğini gördüklerini, bunun üzerine durumu Astsubay O.A.ya bildirdiklerini, M.P.yi gören Astsubay O.A.nın M.P.yi hastaneye gönderdiğini belirtmiştir. H.G. ifadesinde son olarak komutanlarının kendilerine *"Eğer saldırgan bir davranış gösteren tutuklu ya da hükümlü olursa onu etkisiz hâle getirin."* diye emir verdiklerini, etkisiz hâle getirmek için de kaba etlere vurmaları gerektiğini söylediklerini ifade etmiştir. Askerî savcı tarafından aynı gün ifadeleri alınan ve olay anında giyinme odasında bulunan E.K., N.E. ve M.K. olayın gelişimi ile ilgili olarak H.G. ile benzer şekilde beyanda bulunmuşlardır.

19. Askerî Savcılık, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda M.P.nin yaralarına pansuman yapan B.Y. adlı kişinin 22/7/2005 tarihinde ifadesini almıştır. B.Y. ifadesinde özetle giyinme odasına çağırılması üzerine odaya gittiğini, odada gardiyanların yanı sıra sivil kıyafetli bir kişinin daha olduğunu, sol ve sağ kulağının üzerinde yaralar olan, ayrıca omuzlarında morluklar bulunan sivil kişinin yaralarına pansuman yaptığını, ardından revire döndüğünü, yarım saat sonra tekrar çağırılması üzerine koğuşa gittiğini, koğuşa vardığı anda Astsubay O.A.nın da koğuşa girdiğini, bunun üzerine başındaki kanaması devam eden M.P.yi O.A.nın talimatıyla hastaneye götürdüklerini, hastaneye giderken M.P.nin bilincinin açık olduğunu, M.P.yi önce asker hastanesine ardından da Balcalı Hastanesine götürdüklerini belirtmiştir. B.Y. ayrıca olaydan yaklaşık bir hafta sonra Astsubay O.A., yazıcı E.İ. ve gardiyan H.G. ile birlikte hastaneye gittiklerini, Astsubay O.A.nın burada M.P.nin ifadesini aldığını, ifade alımı sırasında kadın bir doktorun da yanlarında bulunduğunu ifade etmiştir.

20. Askerî savcı 26/7/2005 tarihinde Astsubay O.A.nın ifadesini almıştır. O.A. ifadesinde özetle olay günü ismini hatırlamadığı bir gardiyanın yanına gelerek son gelen tutuklunun kafasını duvarlara vurduğunu söylediğini, bunun üzerine koğuşa gidip M.P.ye durumunun nasıl olduğunu sorduğunu, M.P.nin *"İyi değilim."* demesi üzerine M.P.yi hastaneye sevk ettiğini belirtmiştir. Astsubay O.A. ayrıca 1/7/2005 tarihinde yazıcı E.İ. ve revir sorumlusu B.Y. ile birlikte hastaneye giderek doktorların da onayını aldıktan sonra M.P.nin ifadesini aldığını, olaydan sonra da ilk tahkikatı yapıp bazı kişilerin ifadesini alan kişinin kendisi olduğunu ifade etmiştir. Astsubay O.A. ayrıca direnen tutuklu ya da hükümlü olursa güç kullanma yetkisi kapsamında cop kullanabileceklerini ancak belden yukarı vurmamaları gerektiğini gardiyanlara söylediklerini belirtmiştir.

21. Başvurucuların oğlu M.P. hastanede tedavi gördüğü sırada 27/7/2005 tarihinde yaşamını yitirmiştir. Yapılan otopsi sonucunda M.P.nin genel vücut travması geçirdiği, ölümünün künt kafa travması sonucu meydana gelen *beyin kontüzyonu, parankim içine kanama* ve bunların komplikasyonları sonucu meydana geldiği tespit edilmiştir.

22. Askerî Savcılık, soruşturma kapsamında ayrıca M.P.yi hastaneye götüren askerlerin ve M.P.ye müdahale eden bazı sağlık personelinin ifadesini almıştır. Askerî Savcılık, soruşturma kapsamında elde ettiği tüm bu verileri değerlendirerek olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanlardan E.K., M.K. ve N.E.nin vicahen, H.G. ve R.G.nin giyaben tutuklanmasına karar verilmesi istemiyle soruşturma dosyasını 6. Kolordu Komutanlığı Askerî Mahkemesine (Askerî Mahkeme) göndermiştir. Askerî Mahkeme huzurunda ifadeleri alınan E.K., M.K. ve N.E. önceki ifadelerine benzer şekilde beyanda bulunmuşlardır. Askerî Mahkeme bu ifadeleri ve soruşturma dosyasındaki diğer bilgi ve belgeleri dikkate alarak E.K., M.K. ve N.E.nin vicahen, H.G. ve R.G.nin ise giyaben tutuklanmasına karar vermiştir. Bu karar üzerine E.K., M.K. ve N.E. 8/8/2005 tarihinde, R.G. 10/8/2005 tarihinde ve H.G. 26/9/2005 tarihinde Askerî Ceza İnfaz Kurumuna kapatılmıştır.

23. Askerî savcı, başvuruçuların oğlu M.P. ile birlikte Askerî Ceza İnfaz Kurumuna götürülen ve olay esnasında giyinme odasında bulunan diğer tutuklu A.S.nin ifadesini A.S. tahliye olduktan sonra 12/8/2005 tarihinde almıştır. A.S.nin ifadesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(...)

27.06.2005 tarihinde hastaneden darp cebir raporu aldıktan sonra saat 13:30 - 14:00 gibi cezaevine girdik. [H.G.] girişte koltukta ayak ayak üstünde elinde tespih oturuyordu bana 'yine mi geldin lan' dedi daha önce bir cep telefonu olayından dolayı aynı cezaevinde kalmışım o yüzden beni tanıyordu. Bizi soyundurdular sadece don ile kaldık. Bize çok kalk yaptırdılar ve ayakta esas duruşta beklettiler. Odada [H.G.] Gardiyandan başka [R.G.] gardiyan ve 3-4 gardiyan daha vardı. [N.E.] gardiyan oturup yazı işlerini yapıyordu. Çaycı da vardı. [H.G.] birkaç tokat yüzüme vurdu. [R.G.] Gardiyan [H.G.] Gardiyana benim için 'onu bana bırak' dedi. Ameliyatl olduğum kolumdan tutup geri çevirdi ve jopla vurmaya başladı ameliyatl olduğumu söyledim bu arada o koluma da jop ile vurunca kolum kilitlendi beni soğuk suya soktular. Geri geldim esas duruşta bekledim. Ondan sonra bana bir şey yapmadılar.

[R.G.] Gardiyan beni jopla döerken aynı zamanda [H.G.] Gardiyan da yan tarafımda bulunan [M.P.yi] önce jopla dövmeye başladı bir süre jop ile dövdükten sonra [M.P.] can havli ile yüksekte bulunan pencereye doğru hamle yaptı anladığım kadarı ile amacı pencereden bağırıp yardım istemektir çok kötü dövüyorlardı. [H.G.] gardiyan [M.P.yi] yakalayıp karşıdaki dolaplara çarptı. [H.G.] gardiyan çok kuvvetliydi. [M.P.] dolaba çarpınca dolabın üstünden hemen hemen 1 metre boyunda 10 cm çapında üzerinde şafak yazıları ve isimler bulunan tahtadan bir sopa düştü. [H.G.] Gardiyan 'seni [sinkaf edecek] aleti buldum' dedi jopunu sandalyeye doğru itti yere düşen sopa ile o sırada esas duruşta beklemekte olan [M.P.nin] sırtına beline böbreklerine ensesine neresine gelirse vurmaya başladı sopanın şiddetinden bir ara [M.P.] dayanamadı ve esas duruşta beklerken benim arkama kaçtı. [H.G.] gardiyanın elinde sopa ile geldiğini görünce ben yana kaydım [M.P.] benim yan tarafımda iken [H.G.] Gardiyan sopayı iki eli ile birden tutup var gücüyle yukarıdan aşağıya doğru [M.P.nin] kafasına sağ kulağının üst tarafına vurdu sopa vurmanın şiddeti ile geriye doğru fırladı. [M.P.nin] ağzından ve burnundan ve kafasından kan gelip yere yığıldı tekrar kalkmasını söyledi. [M.P.] güçlükle kalktı fakat sağa sola yalpallıyor ve ayakta durmakta güçlük çekiyordu. Birkaç tekme ve jopla vurduktan sonra suya sokun dedi. Orada bulunan diğer gardiyanlar suya sokup getirdiler geldikten sonra

[H.G.] gardiyan tekrar vurmaya başladı. Dayak bir müddet devam etti tekrar suya sokup getirdiler tekrar dövmeye devam etti. Bir müddet vurduktan sonra [M.P.nin] yalpaladığını ve ayakta duracak halinin olmadığını ayrıca kafası burnu ve ağzından kan geldiğini gören [R.G.] gardiyan, [H.G.] Gardiyan'a 'bırak ölecek bak' deyince [H.G.] gardiyan da hatırladığım kadarı ile 'bırak ne ölecek beni mi kayırıyorsunuz onu mu kayırıyorsunuz ...' dedi. Dövmeyi bıraktı ve yorgun ve terli bir vaziyette koltuğuna oturdu.

[H.G.] Gardiyan ile [R.G.] gardiyan'dan başka bize vuran olmadı diğer gardiyanlar iyi idiler onlar ne derse onu yapıyorlardı. [H.G.] ile [R.G.] cezaevinin ağası gibiydiler dayak olayı sırasında [R.G.] gardiyan beni dövdükten sonra orada bulunan yatağına uzanıp oradan sözle duruma müdahale ediyordu. [M.P.yi], [H.G.] dövdü [H.G.den] başka [M.P.ye] vuran olmadı diğer iki gardiyan ayakta bekliyorlardı [R.G.] ile [H.G.] ne derse onu yapıyorlardı suya götürüp getirme işlemlerini de bu iki gardiyan yapıyordu bunlardan başka yazı işlerini yapan [N.E.] de orada masasında oturuyordu arada bir çeşitli gardiyanlar girip çıkıyorlardı.

Gardiyanlar beni aldılar hemen üstümü giyindim beni de döverler korkusu ile hemen ne söylerlerse yapıp kaydımı yaptırdım sivil eşya deposuna gardiyanla birlikte eşyalarımı bırakıp hücreye girdim. Hücreye girdiğimde gardiyan kapı açıldığında esas duruşta beklemem gerektiğini söyledi. İki kişilik olan karanlık hücrede benden başka kimse yoktu. Hücrede biraz kalınca uykum geldi biraz uyuklamıştım. herhalde bir yarım saat sonra kapının açıldığını duyunca esas duruşa geçtim. Gardiyanlar [M.P.yi] getirmişlerdi [H.G.] gardiyan revirci ve birkaç gardiyan daha vardı [M.P.nin] alnı dahil kulaklarının hemen üstünden itibaren kafası sarılmıştı duvarlara tutunarak yalpalıyarak yürüyebiliyordu onu içeri attılar hücreye geldiğinde cezaevi kıyafetini giymişti. [M.P.yi] hücreye getirdiklerinde revirci [H.G.ye] 'niye bu kadar dövdünüz kafasını kırdınız' dedi. [H.G.] gardiyan da revirciye 'kafasını [sinkaf edeyim] atın nezarete' dedi ve gülüp gittiler. Hücre kapısı kapandığında [M.P.] yere yığıldı. [M.P.] bana 'beni çok kötü dövdüler ben öleceğim' deyip duruyordu. 'derin derin uykum geliyor gardiyanları çağır' dedi. Ben de [M.P.nin] uymasına engel olmasın çalışıp bir yandan gardiyanlara sesleniyordum 2- 3 sefer seslendikten sonra bir gardiyan geldi ve ne var diye sordu bunun üzerine [M.P.nin] durumunun çok kötü olduğunu söyledim. Gardiyan gitti ve bir müddet sonra [O.A.] Bçvş ile diğer gardiyanlar birlikte geldiler. [M.P.] ayağa kalkmaya çalıştı, [O.A.] Bçvş. durumunu görünce kalkmamasını söyledi ve 'kim vurdu lan buna bu kadar' dedi. [H.G.] gardiyan da [O.A.] Bçvş.un arkasında dururken 'biz vurmamak Komutanım kendi kafasını duvarlara dolaplara vurdu' dedikten sonra [M.P.ye] dönüp 'öyle değil mi lan kafanı duvarlara dolaplara sen vurunadın mı' diye bağırdı [M.P.] de korkudan 'evet komutanım ben vurdum' dedi. [O.A.] Bçvş. gitti diğer gardiyanlar da [M.P.yi] kollarından tutup götürdüler [M.P.yi] ondan sonra bir daha görmedim.

[N.E.] Gardiyan iyiydi cezaevinde yattığımız süre içinde [M.P.] hastaneye yattıktan sonraki zamanda tutuklu koğuşuna geldiğinde bana 'niye böyle yaptınız adam olun bir daha cezaevine gelmeyin' şeklinde nasihat veren sözler söyledi. Revirci asker de iyiydi o da başı ağrıyanlara akşamları hap dağıtıyordu. Olaydan sonraki bir tarihte hava almaya çıktığımda [R.G.] benim yanıma gelip [M.P.nin] nereli olduğunu ne iş yaptığını sordu daha önceden sivilde tanışıp tanışmadığımı sordu ben tanışmadığımı söyledim 'niye böyle yaptınız buralara düştünüz' şeklinde sözler söyledi.

Biz cezaevine girdikten [M.P.] Hastaneye kaldırıldıktan yaklaşık bir hafta sonra [H.G.] Gardiyanın beni çağırdığını söylediler. [H.G.] Gardiyanın yanına gittiğimde [H.G.] gardiyan bana 'biraz sonra [O.A.] Bçvş. ile [T.G.] Bçvş'a ifade vereceksin [M.P.nin] kafasını duvarlara dolaplara vurduğunu söyleyeceksin elbiseleri giymiyorum, siz kimin itisiniz diye bize küfür ettiğini söyleyeceksin' dedi. 'eğer bu şekilde söylemezsen seni de onun gibi hastanelik ederim' dedi. [H.G.] bana böyle söyleyince cezaevinde tutuklu olmam, orada

tamamen gardiyanların elinde olmamız ve bana zarar verme, tehdit ettiği şeyleri yapmak imkanı olduğunu bildiğimden ben de ifademi o yönde vermeyi uygun gördüm. [H.G.] gardiyan Çaycıya beni Bçvş'lara götürmesini söyledi çaycı ile beraber [T.G] Bçvş'un odasına gittik çaycı dışarıda kaldı odada [O.A.] Bçvş [T.G] Bçvş ve ben vardım kapıyı kapattılar burada sadece bizim olduğumuzu ve ne gördüysem doğru olarak anlatmamı istediler ancak ben [H.G.den] çok korktuğum için [H.G.nin] benden istediği şekilde ifade verdim. İfadem, mahkeme dosyasında bulunan ifade olmakla beraber ifadenin alındığı tarih 28.06.2005 değil olaydan yaklaşık bir hafta sonraki tarihi.

[H.G.] ile [R.G.] terhis olduktan 10-15 gün sonra bir gün [M.P.nin] öldüğünü de duyunca ismini hatırlayamadığım bir gardiyana dayak olayının ifademde söylediğim şekilde olmadığını bunu [O.A.] Bçvş'a söylemek istediğimi söyledim. Gardiyan durumu [O.A.] Bçvş'a iletince [O.A.] Bçvş beni çağırdı ona şimdi size anlattığım gibi olayları anlattım. [O.A.] Bçvş da bana 'niye daha önce söylemedin' dedi ben de 'korktum komutanım' dedim. O da 'niye korkuyorsun burada bizim sözüümüz geçer hemen cezaevine atardım [H.G.yi] şimdi birkaç kişinin daha başı yandı' dedi aramızda bu şekilde sözlü bir konuşma geçti herhangisi bir kayıt tutulmadı. [O.A.] Bçvş bana 'söylediklerini mahkemeye çıktığında anlat ama doğru anlat' dedi. Dün tahliye olurken de cezaevi müdürü Yüzbaşının yanına çıktım ona da durumu anlattım. O da bana [O.A.] Bçvş gibi 'çik bunları Hakimin karşısında doğru olarak anlat' dedi. Cezaevinde [H.G.den] başka beni tehdit eden olmadı [R.G.] Baş Gardiyan olmasına karşın fazla sesi çıkmıyordu onunla aynı tertip olan [H.G.] hem tutuklulara hem de diğer gardiyanlara çok kötü davranıyordu. [H.G.] terhis olduktan sonra diğer gardiyanlar da rahatladılar. Cezaevinde [H.G.den] başka dayak atan yoktu. Diğer tutuklularla görüştüğümde de sadece [Y.] isimli, Samsunlu bir tutuklunun [H.G.] gardiyandan girişi sırasında dayak yediğini duydum. [Y.] isimli bu asker de cezaevinden sonra çıktı. Şimdi Kıbrıs'ta asker olduğunu sanıyorum. Benim önceki cezaevine girişimde de bana dayak atmadılar. O zamanki başgardiyan başka birisiydi. [H.G.] o zaman alt tertip olup kantinci olarak görev yapıyordu. Fazla sesini çıkaramıyordu.

Bu olaylardan dolayı [H.G.den] şikayetçiyim [R.G.den] değilim diğer gardiyanlar da zaten dayak olayına karışmadılar."

24. Olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanlardan E.K., M.K. ve N.E. Askerî Savcılığa gönderdikleri 1/9/2005 tarihli dilekçelerde özetle önceki ifadelerinin gerçeği yansıtmadığını, H.G. adlı gardiyanın baskısı nedeniyle önceki ifadelerinde gerçeği söyleyemediklerini belirterek yeniden ifadelerinin alınması talebinde bulunmuşlardır. Bunun üzerine askerî savcı 6/9/2005 tarihinde E.K., M.K. ve N.E.nin ifadelerini almıştır. E.K. ifadesinde özetle ilk ifadesinin olaydan üç gün sonra Astsubay O.A. tarafından alındığını ancak buradaki ifadesinin H.G. tarafından hazırlandığını belirtmiştir. E.K.; H.G.nin en üst tertip olduğunu, H.G. ile aralarında belli bir samimiyetin de bulunduğunu, H.G.nin olaydan sonra gardiyanları toplayarak olayın tek başına kendi üstüne kalması hâlinde ömür boyu hapiste yatacağını söylediğini, H.G.nin "Şayet siz tutuklanacak olursanız veya ceza alacak olursanız o zaman ben suçu üstlenirim." dediğini, önceki ifadelerinde bu sebeple gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunu ifade etmiştir. E.K.; tutuklanınca pişman olduğunu, olay günü iki tutukluyu giyinme odasına kendisinin götürdüğünü, bu sırada odada H.G., R.G., M.K. ve N.E. adlı gardiyanların bulunduğunu, odaya girdiklerinde R.G.nin -iki gün sonra terhis olacağından- M.K.ya başgardiyanlığın nasıl yapılacağını anlatmakta olduğunu ifade etmiştir. İfadesinde devamla giyinme odasına girdiklerinde gardiyan H.G.nin tutuklulara suçlarının ne olduğunu sorduğunu, tutukluların da "Hırsızlık." diye cevap verdiğini, H.G.nin tutuklulara "Buradaki kurallara uyacaksınız, gardiyanlara gardiyanım diye hitap edeceksiniz." dediğini, H.G.nin bu sırada ukala bir şekilde "Gardiyan Bey!" olarak hitap eden M.P.ye sinirlendiğini ve onu dövmeye başladığını, M.P.nin bağırması üzerine koridorda bulunan A.U., A.D., Y.B.

ve E.T. adlı gardiyanların da odaya geldiğini, E.T. ile A.U.nun H.G.ye engel olmaya çalıştığını, bu sırada H.G.nin dövmeyle bıraktığını, A.D. ile Y.B.nin tutukluları soğuk suya tuttuğunu belirtmiştir. E.K., kafasında kanama olan M.P.ye önce revir görevlisi tarafından pansuman yapıldığını, akabinde de M.P.nin hastaneye sevk edildiğini belirtmiştir. E.K. ayrıca H.G.nin olayda kullanılan sopayı saklaması için depocu E.T.ye verdiğini, E.T.nin de sopayı depoya sakladığını ancak daha sonra pişman olmaları üzerine E.T.nin sopayı Astsubay O.A.ya verdiğini, E.T.nin sopayı Astsubay O.A.ya verdiğini havalandırmada iken gördüğünü ifade etmiştir. E.K. son olarak kendisine yöneltilen soru üzerine M.P.nin kendilerine saldırmadığını, idarenin gerçek durumdan haberdar olmadığını, her ne kadar ilk ifadesini olaydan üç gün sonra verdiğini belirtmiş ise de ilk ifadesini olaydan bir gün sonra da vermiş olabileceğini söylemiştir. Aynı gün askerî savcı tarafından ifadeleri alınan M.K. ile N.E. de E.K.nın ifadesine benzer şekilde beyanda bulunmuşlardır. Bununla birlikte N.E. ilk ifadesinin Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince olaydan üç dört gün sonra alındığını ifade etmiştir. Bu konu ile ilgili olarak M.K. ise ilk ifadesinin olaydan birkaç gün sonra alındığını belirtmiştir.

25. Askerî savcı, olay esnasında giyinme odasında bulunan R.G.nin ifadesini 13/9/2005 tarihinde almıştır. R.G. ifadesinde özetle olay günü giyinme odasına getirilen tutuklulardan A.S.nin işlemlerini yaptıktan sonra A.S.yi hücreye götürmek üzere giyinme odasından çıktığını, A.S.yi koğuşa kapatıp giyinme odasına döndüğünde odadaki iki sandalyenin yerde yan yattığını ve floresan lambanın kırılmış olduğunu gördüğünü belirtmiştir. R.G. ifadesinde ayrıca olayın ertesi günü diğer dört gardiyanla birlikte olayı Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.ye anlattıklarını, bunun üzerine Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S. tarafından ifadelerinin alınması yönünde talimat verildiğini, diğer dört gardiyanın ifadelerinin alındığını ancak olaydan iki gün sonra terhis olduğu için kendi ifadesinin alınmadığını, olayla ilgili hiçbir belgeye imza atmadığını belirtmiştir. R.G., olay hakkındaki tutanak (bkz. § 14) ile M.P. hakkındaki suç dosyası kapsamında alındığı belirtilen ifadenin (bkz. § 12) kendisine gösterilmesi üzerine söz konusu tutanaaktaki ve ifadedeki imzanın kendisine ait olmadığını, tutanağın içeriğinin Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü'ne sözlü olarak anlattığıyla paralel olduğunu ancak imzaların kendisine ait olmadığını, imzayı kimin attığını da bilmediğini ifade etmiştir.

26. Askerî savcı, M.P.yi dövdüğü iddia edilen H.G.nin ifadesini 10/11/2005 tarihinde almıştır. H.G. olayın gelişimini genel olarak önceki ifadelerinde belirttiği şekilde anlatmıştır. H.G. ayrıca Askerî Ceza İnfaz Kurumunda iki defa ifade verdiğini, her iki ifadesini de Astsubay T.G.nin aldığını, Astsubay O.A. tarafından alındığı belirtilen 28/6/2005 tarihli ifadenin (bkz. § 12) kendisine gösterilmesi üzerine ifadenin içeriğinin doğru olduğunu ancak ifadenin altındaki imzanın kendisine ait olmadığını, T.G.ye verdiği ifadeyi aynı gün imzalamadığını, ifadenin bir sonraki gün kendisine imzalatıldığını, ifadede neden Astsubay O.A.nın isminin yazılı olduğunu bilmediğini ifade etmiştir. H.G. tutanağın içeriğinin doğru olduğunu ancak tutanaaktaki imzanın kendisine ait olmadığını anlatmıştır. H.G. ifadeleri konusunda gardiyanlara baskı yapmasının söz konusu olmadığını, bu gardiyanların suçu neden kendisinin üzerine attıklarını bilmediğini belirtmiştir. Olayda kullanıldığı belirtilen sopanın kendisine gösterilmesi üzerine askerliği boyunca sopanın atölyede, gardiyanlara ait dolapta durduğunu ve hiçbir zaman kullanılmadığını söylemiştir. H.G. son olarak mayıs ayı başında Askerî Ceza İnfaz Kurumunda isyan çıktığını, bu olaydan sonra Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.nin gardiyanları toplayarak tutuklu ve hükümlüleri dövmelemlerini hatta bundan sonra hiçbir tutuklu ve hükümlünün gardiyanlara "Lan!" bile diyemeyeceğini söylediğini, Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü'nün en küçük olayda bile "Kişiyi etkisiz hâle getirin." dediğini ifade etmiştir.

27. Askerî Savcılık, yukarıdaki ifadeler üzerine Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince yürütülen tahkikat kapsamında alınan imzaların sıhhati hakkında çeşitli araştırmalar yapmıştır.

28. Bu kapsamda 22/9/2005 tarihinde ifadesi alınan Astsubay T.G. özette Askerî Ceza İnfaz Kurumunda infaz yazışmalarını kendisinin yaptığını, olayın ertesi günü Astsubay O.A. ve Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S. ile birlikte olayı değerlendirdiklerini, olay esnasında giyinme odasında bulunan tüm gardiyanları dinlediklerini, gardiyanların anlatımları üzerine olay hakkında tutanak tuttuklarını, bu tutanağın yazısını kendisinin hazırladığını ve yazıcıya verdiğini, yazıcının tutanağı gardiyanlara imzalatıktan sonra getirdiğini, tutanağı daha sonra Astsubay O.A. ile Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.'nin de imzaladığını belirtmiştir. T.G. ifadesinde devamla tutanağı tuttuktan sonra Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S. ile birlikte askerî savcının odasına gittiklerini, askerî savcıya olayı anlattıklarında askerî savcının gardiyanlara direnen M.P.'nin eyleminin suç teşkil ettiğini, bu sebeple kişi hakkında suç dosyası tanzim edilmesi gerektiğini söylediğini belirtmiştir. T.G. bunun üzerine M.P. hakkında suç dosyası tanzim etmeye başladığını, tanıkların tamamı gardiyan olduğu için bu kişilerin ifadelerini Astsubay O.A.'nın aldığını, bu sebeple ifadeleri Astsubay O.A.'nın imzaladığını, gardiyanların imzasını yazıcının aldığını, M.P. hakkında düzenlenen bu dosyayı 1/7/2005 tarihinde Adli Müşavirliğe gönderdiklerini ifade etmiştir. T.G. ayrıca tayini başka bir yere çıkan Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.'nin 4/7/2005 tarihinde Askerî Ceza İnfaz Kurumundan ayrıldığını, bu tarihten sonra yerine vekâleten kendisinin atandığını, hukukçu arkadaşlarına olayı anlattıktan sonra gardiyanlar hakkında da suç dosyası tanzim etmeye karar verdiğini, terhis olan R.G. hariç giyinme odasındaki tüm gardiyanların 5/7/2005 tarihinde ifadelerini aldığını ve bu dosyayı aynı gün Adli Müşavirliğe gönderdiğini belirtmiştir.

29. Askerî savcı, Askerî Ceza İnfaz Kurumu yazıcısı E.İ.'nin ifadesini 3/10/2005 tarihinde almıştır. E.İ. ifadesinde özette olay hakkında iki kez dosya düzenlediklerini, önce gardiyanlara saldırması nedeniyle M.P. hakkında, daha sonra ise M.P.'yi dövmeleri nedeniyle gardiyanlar hakkında suç dosyası hazırladıklarını belirtmiştir. E.İ., M.P. hakkındaki dosyanın hangi tarihte düzenlendiğini tam olarak hatırlayamadığını ancak bu dosyayı olayın üzerinden üç dört gün geçtikten sonra hazırladıklarını düşündüğünü, gardiyanların ifadelerinin de olaydan iki üç gün sonra alındığını, gardiyanların ifadelerini bilgisayara kaydedip çıktısını aldıktan sonra imzalamaları için gardiyanlara götürdüğünü, bu ifadeleri gardiyan R.G.'ye verdiğini, ifadelerin arasında tutanağın da bulunduğunu, gardiyanların ifadeleri okuduktan sonra imzalayacaklarını söylemesi üzerine kendisinin yazıhaneye geri döndüğünü, daha sonra gardiyanlardan birisinin imzalı ifade tutanaklarını kendisine getirdiğini, 1/7/2005 tarihinde de hastanede M.P.'nin ifadesini aldıklarını belirtmiştir. E.İ., olay hakkındaki tutanağın ise gardiyanların ifadelerinin alınmasından sonra ancak ifadelerle aynı gün düzenlendiğini söylemiştir. E.İ., gardiyanlar hakkındaki dosyanın ise 4/7/2005 tarihinde ya da 5/7/2005 tarihinde düzenlendiğini ifade etmiştir. E.İ., M.P. hakkındaki dosyayı Astsubay O.A.'nın, gardiyanlar hakkındaki dosyayı ise Astsubay T.G.'nin imzasına açtıklarını belirtmiştir. E.İ. ifadesinde devamla tutanağın ve gardiyanların ifadelerinin düzenlendiği tarihin 28/6/2005 olmadığını, ifadelerin ve tutanağın 28/6/2005 tarihinde düzenlenmiş olarak gösterilmesini Astsubay O.A.'nın veya T.G.'nin söylediğini ancak hangisinin emir verdiğini tam olarak hatırlayamadığını, niçin böyle bir emir verildiğini bilmediğini ancak ifadelerin alındığı tarihin kesinlikle 28/6/2005 olmadığını, bu tarihin 30/6/2005 veya bir gün sonrası olabileceğini belirtmiştir. Son olarak 1/7/2005 tarihinde hastanede M.P.'nin ifadesini aldıklarında Astsubay O.A.'nın M.P.'ye bazı sorular sorduğunu belirtmiş ve bu husus ile ilgili olarak ifadesinde şunları söylemiştir:

"(...)

[O.A. Astsubay M.P.ye] bazı sorular sordu. Örneğin "olay günü sinirli miydin?" diye sordu. [M.P.] "bunalımdaydım" diye cevap verdi. [O.A. Astsubay], "elbiselerimi giymem" dedin mi diye sordu. [M.P.] de "evet" dedi. [O.A. Astsubay], "kendine zarar verdin mi" diye sordu. [M.P.] de "evet" dedi. [M.P.] zaten konuşmakta zorluk çekiyordu. Sorulan sorulara kısa kısa cevap veriyordu. [O.A. Astsubay] sorduğu soruya göre bu cevabı anlamlı hale getirip bana yazdırıyordu. [M.P.nin] ifadesi bu şekilde alındı."

30. Askerî savcı 6/10/2005 tarihinde bir kez daha Astsubay O.A.nın ifadesini almıştır. A.O. ifadesinde özetle olaydan sonra gardiyanların olayı kendisine anlattıklarını, yazıcıya gardiyanların anlattığı şekliyle tutanak tutmasını ve gardiyanların ifadelerini yazmasını emrettiğini, ifadeleri hazırlayan yazıcıdan bu ifadeleri gardiyanlara imzalatmasını istediğini, bir süre sonra imzalı ifadelerin önüne geldiğini, kendisinin de bu ifadeleri imzaladığını belirtmiştir. O.A., tutanağı düzenledikleri ve ifadeleri aldığı günü tam olarak hatırlamadığını, bu günün 27 Haziran akşamı ya da 28 Haziran sabahı olabileceğini ifade etmiştir.

31. Askerî Savcılık, Askerî Ceza İnfaz Kurumunca hazırlanan tahkikat dosyalarındaki imzaların sıhhati ile ilgili olarak Adana Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünden rapor almıştır. Adana Kriminal Polis Laboratuvarının 28/9/2005 tarihli ekspertiz raporunda, olay hakkında düzenlenen tutanakta ve O.A. tarafından alındığı belirtilen 28/6/2005 tarihli ifadede bulunan R.G.ye ait imzaların R.G.nin elinden çıkmadığı kanaatine varıldığı belirtilmiştir. Adana Kriminal Polis Laboratuvarının 1/12/2005 tarihli diğer bir ekspertiz raporunda ise tutanaktaki imzaların ve M.P. hakkındaki suç dosyası kapsamında tanık olarak ifadeleri alınan H.G., E.K. ve N.E.ye ait imzalar ile E.K. ve N.E.nin haklarındaki suç dosyası kapsamında verdikleri ifadelerde bulunan imzaların bu kişilere ait diğer imzalarla karşılaştırıldığı ancak tutanaktaki ve ifadelerdeki söz konusu imzaların H.G., E.K., N.E. ile M.K.nın elinden çıktığını gösterir nitelikte, uygun ve yeterli kaligrafik bulgular tespit edilemediği belirtilmiştir.

32. Askerî Savcılık 19/12/2005 tarihinde Astsubay T.G. ile Astsubay O.A.nın ifadelerini almıştır. Astsubay T.G. ifadesinde özetle E.K. ve N.E.nin ifadelerini haklarındaki suç dosyası kapsamında kendisinin aldığı, ifade alma işlemleri bittikten sonra bu kişilerin imzasını kendisinin aldığını, imzaların nasıl sahte çıktığı hususunda bir bilgisinin olmadığını, bu kişilerin kasıtlı olarak imzalarını sahte şekilde atmış olabileceklerini ifade etmiştir. Astsubay O.A. ise ifadesinde özetle H.G., E.K. ve N.E.nin 28/6/2005 tarihli ifade tutanaklarının altında "İfade Alan" hanesinde bulunan imzaların kendisine ait olduğunu, "İfade Veren" hanesindeki imzaların neden sahte olduğu hususunda bir bilgisinin bulunmadığını, bu ifadeleri kendisinin almadığını, olayla ilgili olarak kendisinin sadece M.P.nin ifadesini aldığını belirtmiştir. O.A. ifadesinde devamla görevlerini Astsubay T.G. ile karşılıklı olarak yaptıklarını, ifadelerin alındığı gün kendisi adliyede olduğundan ve adı geçen gardiyanlar kendisine bağlı olduğundan imzaya kendi isminin açılmış olabileceğini, kendisinin de Astsubay T.G.ye güvendiği için tutanakları imzaladığını belirtmiştir. O.A. son olarak olay hakkındaki tutanağın da anılan şekilde hazırlandığını, hatırladığı kadarıyla gardiyanların tutanağı hazırladığını, imzalanan tutanağın Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.ye onaya çıktığını, tutanağı onaya Astsubay T.G.nin çıkardığını düşündüğünü ifade etmiştir.

33. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki başka bazı tutuklu ve hükümlülerin de kötü muameleye maruz kaldığı yönünde deliller elde edilmesi üzerine soruşturmanın genişletildiği, soruşturma kapsamında birçok kişinin ifadesinin alındığı anlaşılmıştır. Askerî Savcılık, M.P. ve A.S. dışında H.T., H.M., Mu.K., Ye.B. ve Ad.K. adlı kişilerin de Askerî Ceza İnfaz Kurumunda kötü muameleye maruz kaldığına işaret eden deliller elde etmiş; bunun üzerine hem bu kişilerin hem de bu kişilere kötü muamelede bulunduğu iddia edilen kişilerin ifadelerini almıştır. Bu kapsamda 13/10/2005 tarihinde ifadesi alınan Ad.K. adlı tutuklu özetle tecavüz suçunu işlediğinden bahisle 2004 yılının Ekim ayında Askerî Ceza İnfaz Kurumuna girdiğini, 2005 yılının Ağustos ayına kadar burada kaldığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süre boyunca gardiyanlar tarafından çok defa dövüldüğünü, dövme olayının genellikle giyinme odası diye tabir edilen yerde gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Ad.K. ifadesinde devamla Askerî Ceza İnfaz Kurumuna ilk girdiğinde yaklaşık on gardiyan tarafından dövüldüğünü, bunlardan H.G. ve R.G. adlı gardiyanların isimlerini hatırladığını, diğerlerinin isimlerini hatırlayamadığını, bu kişilerin kendisini yumrukla ve tekmeyle dövdüğünü belirtmiştir. Ad.K. ayrıca koşu alanlarında kalan bazı kişilerin zaman zaman yüzünde morluk ve şişliklerle koğuşa geldiklerini, Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki rütbeli kişilerin bu morlukları ve şişlikleri görüp ne olduğunu sorduklarında genellikle "*Ranzadan düştük, duvara çarptık...*" gibi cevaplar verildiğini belirtmiştir. Tecavüz suçundan tutuklu diğer bir kişi olan Ye.B. ise 25/10/2005 tarihli ifadesinde benzer olaylardan bahsetmiştir. Ad.K. ve Ye.B. dışındaki diğer kişiler de ifadelerinde genel olarak Askerî Ceza İnfaz Kurumunda dövüldüklerini belirtmişlerdir. Bu iddialarla ilgili olarak ifadeleri alınan şüphelilerin bir kısmı Askerî Ceza İnfaz Kurumunda hiç kimseye kötü muamelede bulunmadığını belirtmiş iken bir kısmı ani kızgınlıkla bu kişilere vurmuş olduğunu, bir kısmı ise kendilerine verilen emir doğrultusunda bu kişileri dövdüğünü ifade etmiştir.

34. Soruşturmanın ilerleyen aşamalarında 3/2/2006 tarihinde Askerî Savcılık tarafından görevsizlik kararı verilmiş ve soruşturma dosyası Adana Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

35. Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 6/4/2006 tarihli iddianamesi ile olay esnasında giyinme odasında olan H.G., R.G., N.E., M.K. ve E.K. adlı gardiyanlar ile Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S., Gardiyan Kısım Komutanı Astsubay O.A., Muhafız Takım Komutanı T.G., Hizmet ve Bakım Kısım Komutanı H.S., Astsubay Ö.B. ve olayın yaşandığı dönemde çoğunluğu gardiyan olarak görevlendirilmiş erler H.A., B.Y., A.Ş., M.D., Y.A., H.R.T., Ab.D., M.U., R.A., M.B., S.Y., A.K., H.U., M.İ., Ev.T., Y.B., Me.E., A.D., E.T. ve Ü.P. hakkında işkence ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmıştır.

36. İddianamede, başvuruçuların oğlu M.P.nin dövülerek öldürüldüğü yönündeki iddia ile diğer bazı tutuklu ve hükümlülerin dövüldüğü yönündeki iddialarla ilgili olarak çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur. İddianamede; Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.nin sorunlu kişilerin dövülmesi yönündeki sözlü emri üzerine gardiyanlar tarafından bazı tutuklu ve hükümlünün dövüldüğünün anlaşıldığı, bu kapsamda firar suçu hükümlüsü Mu.K.nın, cinsel saldırı suçundan tutuklu Ye.B.nin, yine cinsel saldırı suçundan tutuklu Ad.K.nın, firar suçundan tutuklu H.T.nin, hırsızlık suçundan tutuklu H.M.nin, hırsızlığa teşebbüs suçundan tutuklu A.S.nin ve başvuruçuların oğlu M.P.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumunda görevli bazı gardiyanlar tarafından dövüldüğünün anlaşıldığı ifade edilmiş ve bu olayların ne şekilde gerçekleştirildiği ayrı ayrı açıklanmıştır. İddianamede, başvuruçuların

oğlu M.P.nin dövülmesi olayından sonra Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince hazırlanan dosyada gardiyanların ve A.S.nin ifadelerinin alındığı tarih olarak 28/6/2005 tarihi belirtilmiş ise de ceza soruşturması kapsamındaki ifadelerden Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerince alınan ifadelerin bu tarihte alınmadığının, ifadelerin daha sonraki bir tarihte alındığının anlaşıldığı, keza bu ifadeler altındaki ifade verenlere ait bazı imzaların da sahte olduğunun ancak bu imzaların kim tarafından atıldığına tespit edilemediği belirtilmiştir. İddianamede; başvuruçuların oğlu M.P.nin dövülmesi olayında kullanılan sopanın üzerinde birçok yazının bulunduğu, bu yazılarda bazı erlerin isimlerinin ve kaç kaç tertip olduklarını gösteren sayıların bulunduğu, bu yazılardan sopanın en az 14/2/2005 tarihinden itibaren gardiyanlar tarafından kullanıldığının anlaşıldığı, böylesi büyük ebatdaki bir sopanın yapılan aramalarda bulunamamış olmasının imkânsız olduğu, bu sopanın olaydan çok sonra bulunmuş olmasının da şüpheliler hakkında dosya tanzim eden Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin gardiyanları koruma gayreti ile hareket ettiğini gösterdiği ifade edilmiştir. İddianamede ayrıca tutuklu ve hükümlülerin giyindiği odanın aslında dört beş gardiyanın kalabileceği bir oda olarak düzenlendiği, alt tertip gardiyanların üst tertip gardiyanların izni olmadan bu odaya girmelerine müsaade edilmediği, bu durumun ise içeride birtakım gizli işlerin yapıldığını akla getirdiği, ayrıca tutuklu ve hükümlülerin tek bir gardiyan yerine tüm gardiyanların önünde soyundurulmasının tutuklu ve hükümlüleri aşağılamaya yönelik olduğunun değerlendirildiği belirtilmiştir; tüm bu hususlar dikkate alınarak Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki bazı tutuklu ve hükümlülerin gardiyanlar tarafından dövüldüğü kanaatine varıldığı ifade edilmiştir. İddianamede, bu tarz eylemlerin uzun bir süre devam etmesine, eylemlerin birden fazla kişiye karşı gerçekleştirilmiş olmasına ve mağdurlara karşı gerçekleştirilen eylemlerin hemen hemen aynı olmasına vurgu yapılarak söz konusu eylemlerin sistematik hâle geldiği sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. İddianamede ayrıca subay ve astsubayların tutuklu ve hükümlülerin dövülmesi için gardiyanlara emir verdikleri, zaman zaman bu tarz eylemleri kendilerinin de gerçekleştirdikleri, kendilerine intikal eden olaylarda hareketsiz kaldıkları, subay ve astsubayların özellikle M.P.nin ölümü sonrasında gardiyanları korumaya yönelik tutum sergiledikleri belirtilerek subay ve astsubayların gardiyanları suçun işlenmesinde araç olarak kullandıklarının ve böylece işkence suçuna iştirak ettiklerinin değerlendirildiği ifade edilmiştir. İddianamede şüphelilerin eylemlerinin işkence ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçunu oluşturduğu, şüphelilerin bu suçları iştirak hâlinde işledikleri sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

37. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 5/6/2006 tarihli karar ile görevsizlik kararı verdiği, görevsizlik kararı üzerine dava dosyasının 6. Kolordu Komutanlığı Askerî Mahkemesine gönderildiği ancak bu Mahkemenin de görevsizlik kararı verdiği, bunun üzerine Uyuşmazlık Mahkemesinin 6/11/2007 tarihli kararıyla Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin görevli kılındığı, bu sebeple davanın Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinde görüldüğü anlaşılmıştır.

38. Başvuru formu ve eklerinin incelenmesi neticesinde ayrıca Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 21/5/2008 tarihli iddianamesiyle M.T. ve O.K. adlı kişilere yönelik eylemlerinden dolayı Askerî Ceza İnfaz Kurumu görevlileri Ev.T., E.T., E.S., Ü.P., M.İ., E.G., F.E. ve Y.B. adlı kişiler (Bu kişilerden bazısının adı yukarıda da geçmektedir.) hakkında kamu davası açıldığı, bu davanın Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen dava ile birleştirildiği anlaşılmıştır. Birleştirilen dosyanın mağdurlarından M.T. 30/6/2005 tarihli ifadesinde özetle 17/6/2005 tarihinde Askerî Ceza İnfaz Kurumuna teslim edildiğini, ismini hatırlamadığı dört beş gardiyanın kendisini koğu gibi bir odaya alarak üzerindeki sivil kıyafetleri çıkarttığını, tutukluların giydiği elbiseyi almak için eğildiğinde sırtına aldığı

cop darbesi ile yere yığıldığını, sonrasında da tüm gardiyanların copla kendisine vurmaya başladığını ifade etmiştir. M.T. ifadesinde devamla bu olaydan sonra elbisesini giydiğini ve yaklaşık üç saat 1 metrekare kadar bir hücrede kaldığını, sonrasında hücreden çıkarıldığını, hücreden çıktıktan sonra bir asker tarafından evrakının alındığını ve anladığı kadarıyla doktora götürüldüğünü, akabinde ise "Muayenen yapıldı." denilerek Merkez Komutanlığına teslim edildiğini, o gece Merkez Komutanlığında nezarete kaldığını, 18/6/2005 tarihinde ise Yüreğir İlçe Jandarma Komutanlığına teslim edildiğini, Yüreğir İlçe Jandarma Komutanlığına teslim edildiğinde boynundaki cop izlerini C. adındaki bir astsubayın gördüğünü, astsubayın "Ne o?" diye sorması üzerine "Bir şey yok komutanım." diye cevap verdiğini, bunun üzerine astsubayın emri ile elbiselerini çıkardığını, astsubayın diğer cop izlerini de görmesi üzerine olayın nerede olduğunu sorduğunu, bunun üzerine olayı astsubaya anlattığını, daha sonra hakkında tıbbi bir rapor düzenlendiğini belirtmiştir. Birleştirilen dosyadaki bilgi ve belgeler incelendiğinde bu bilgi ve belgelerin M.T.nin anlatımları ile paralel olduğu görülmüştür. Birleştirilen dosyanın diğer mağduru O.K. ise Askeri Ceza İnfaz Kurumunda fiili şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

39. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılamanın başlaması üzerine başvuruçuların oğlu M.P.yi olayın gerçekleştiği giyinme odasına götürün ve olay esnasında odada bulunan E.K.nın sanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. E.K.nın 28/12/2007 tarihinde Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince alınan ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ben 2005 Ocak 2006 Temmuz aylarında gardiyan çaycı olarak askeri cezaevinde görev yaptım, olay tarihinde ilk girişte kaydı yapan [E.İ.] beni çağırdı, gittiğimde bu iki mahkumu giyinme odasına götür dedi, ben de maktul ile [A.S.yi] giyinme odasına götürdüm, gittiğimde odada sanıklar [M.K.], [H.G.], [R.G.] ve [N.E.] vardı, sanıklardan [H.G.] maktule, [R.G.] de [A.S.ye] cezaevi kurallarını anlatıyordu, bu sırada [M.P.] elbiseleri giymeyeceğini, kendisine bu elbiseleri kimsenin giydiremeyeceğini, asker olduğunu, neden giyiyorum diyerek serzenişte bulundu, ancak küfür ve tehdit duymadım, bunun üzerine [H.G.] maktulün yakasından tutarak odadaki demir dolaba çarptı, dolabın üzerinde bulunan sopa aşağıya düştü, [H.G.] de sopayı alarak maktule vurmaya başladı, yaklaşık 5-6 dakika dövdü, neresine vurduğunu hatırlamıyorum, ben alt devre olduğum için müdahale etmedim, odada bulunan üst devre [R.G.] de karışmadı, hatta [A.S.] elbiseleri giydikten sonra ona da ikinci kez cezaevine geldiğinden dolayı niye askerliği doğru yapmıyorsun diyerek 2-3 tokat vurdu, maktulün dövülmesi sırasında ismini saydığım kişilerin hepsi içeride idi, dışarı çıkan olmadı, maktulün hücreye götürülüp, tekrar getirilip dövüldüğünü ben görmedim, ben görev yaptığım süre içerisinde hiçbir mahkuma kötü muamelede bulunmadım, ben çaycı olduğum için mahkumlarla işim olmaz, ben cezaevinde görev yaptığım süre içerisinde üst arama sırasında üst devreler tarafından arama babından çök-kalk yaptırılıyordu, bu sırada tamamen elbiseleri soyuluyordu, benim görev yaptığım çay ocağı ile giyinme odası arasında bir iki metre mesafe vardır, konuşulanlar duyulur, başka zaman bu şekilde bir kötü muamele ve dövülme sesi duymadım, görmedim..."

(...)"

40. E.K. kendisine sorulan sorular üzerine ifadesinde giyinme odası ile komutanlarının odası arasında 60-70 metre kadar mesafe olduğunu, yüksek sesle bağırıldığında giyinme odasındaki seslerin komutanlarınca duyulabileceğini ancak M.P.nin dövüldüğü sırada yüksek sesle bağırmadığını, olay sırasında M.P.nin floresan lambayı kırarak gardiyanlara saldırdığını görmediğini, olsaydı göreceğini ifade etmiştir. M.P. ifadesinde son olarak olaydan sonra Askeri Ceza İnfaz Kurumunca başlatılan tahkikat kapsamında T.G.ye verdiği ifadenin hatırlatılması üzerine o ifadeyi kabul etmediğini, o ifadeyi gerek Astsubay

O.A.nın gerek Yarbay M.S.nin gerek Başçavuş T.G.nin gerekse Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer tüm komutanların baskısı ile verdiğini, komutanlar kendilerine "Bu şekilde ifade verin, arkanızda biz varız." dedikleri için o şekilde ifade verdiğini, şimdiki ifadesinin doğru olduğunu belirtmiştir.

41. Olay esnasında giyinme odasında bulunan N.E.nin sanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. N.E.nin 28/12/2007 tarihinde Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince alınan ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ben 2005 ocak 2006 Temmuz aylarında askeri cezaevinde depo sorumlusu olarak görev yaptım, mahkumlara karşı herhangi bir şekilde kötü muamelede bulunmadım, böyle bir görevim de yoktur dedi. Devamla, [E.K.nin] yaptığı savunmaya aynen katılıyorum, ben de olay sırasında aynı odada idim, anlattıkları doğrudur, ben kimseye kötü muamelede bulunmadım, atılı suçlamayı kabul etmiyorum, sanık [H.G.] maktule kuralları anlatıyordu, aralarında ağız tartışması geçti, sanık [H.G.] maktulün omzunu dolaba vurdu, yukarıdan sopa düştü, o sopa ile maktulü 5-6 dakika dövdü, nerelerine vurduğunu görmedim, ben eşyaları ayırıyordum, yazı yazıyordum, alt devre olduğum için karışmadım dedi. Benim savunmama ekleyecek bir husus yoktur, olay ile de hiçbir alakam yoktur..."

(...)"

42. N.E. ayrıca önceki ifadelerinden avukatı ile birlikte verdiği ifadeleri kabul ettiğini, diğerlerini kabul etmediğini, önceki ifadelerini idarenin baskısı altında verdiğini belirtmiştir.

43. Olay esnasında giyinme odasında bulunan diğer bir kişi olan M.K.nın sanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. M.K.nın 28/12/2007 tarihinde Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince alınan ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ben 2005 Ocak 2006 Temmuz tarihleri arasında 1. sınıf askeri cezaevinde gardiyan olarak görev yaptım, ben başladığımda [R.G.] baş gardiyan idi, o terhise gidecekti, ben de onun yerine başgardiyan olarak seçildim, olay tarihinde daha doğrusu maktulün dövuıldığı tarihte [E.K.] yakalanarak cezaevine getirilen [M.P.] ve [A.S.nin] cezaevi elbiselerinin giydirilmesi için giydirme odasına getirdi, kayıtları [R.G.] yapıyordu, sanık [H.G.] maktul ve [A.S.ye] cezaevinde giymesi gereken elbiseleri verdi, cezaevi kurallarını hatırlattı, ancak maktul [M.P.] ben bu elbiseleri giymem, bana da kimse giydiremez diye itiraz etti, [A.S.] elbiseleri giydi orada bekliyordu, bunun üzerine [H.G.] ile maktul arasında küfürleşme oldu, hatta önce [M.P.] küfür etti, [H.G.] sinirlenerek maktulü elle dövmeye başladı, daha sonra maktulü sanık [H.G.] dolaba vurdu, dolabın üzerindeki sopa yere düştü, sonra sopa ile dövdü, ben düşünce sopayı gördüm, daha önce görmedim, ben sopa ile maktulün neresine vurduğunu hatırlamıyorum, ancak 5-6 dakika aralarında boğuşma oldu, nerelerine vurduğunu tam olarak bilmiyorum, sanık [H.G.] maktulü döverken odada [E.K.], [R.G.], [N.E.], [H.G.], [A.S.], [M.P.] ve ben vardım, yani iki mahkum, beş gardiyan vardı, dövülme sırasında dışarı çıkan olmadı, [A.S.] de olayın başından sonuna kadar içeride idi, odaya getirildiğinde sanık [R.G.nin] [A.S.ye] eliyle yüzüne 2-3 kez vurduğunu hatırlıyorum, ancak niye vurduğunu bilmiyorum, cezaevi kuralları diyerek vurdu, daha doğrusu sanırım o yüzden vurdu, başka kimseye bu şekilde muamele yapılmadı, ben görmedim, ben de yapmadım, idarenin talimatı gereğince maktulün üzerinde jilet, uyuşturucu gibi bir şey bulunmasın diye cezaevine girmeden önce mahkumlar tamamen soyulup çök-kalk yaptırılıyordu, bu emir yazılı olarak yazmaz, ancak sözlü olarak cezaevi müdürü ve gardiyan kısm komutanı [O.A.] tarafından sözlü olarak söylenmiştir, ancak yazılı emirlerde bu yoktur dedi, devamla, bütün mahkumların cezaevine girişlerinde, vukuat çıkışlarında

mahkumları dövmemiz emir ediliyordu, bu konuda kesin emir vardı, dövme şekli konusunda bir şey söylenmiyordu, sadece dövm deniyordu, ancak ben bu emri hiçbir zaman yerine getirmedim, ama emir veriliyordu...

(...)"

44. M.K. kendisine sorulan sorular üzerine ifadesinde ayrıca olaya müdahale etmek istediğini ancak H.G. üst devre olduğu için geri çekildiğini, H.G.nin üst devresinin R.G. olduğunu, onun niye müdahale etmediğini bilmediğini, daha doğrusu müdahale edip etmediğini de bilmediğini, H.G.den başka M.P.ye vuran olmadığını, sadece R.G.nin A.S. ye birkaç tokat attığını, herhangi bir sebep de söylemediğini ifade etmiştir. M.K. giyinme odası ile komutanlarının odası arasında 100 metre kadar mesafe olduğunu, olayın saat 16.00-17.00 sıralarında yaşandığını, olay sırasında mağdurlara yerdeki kanı temizletme gibi bir olayın yaşanmadığını belirtmiştir. M.K. ifadesinde son olarak olaydan sonra Askerî Ceza İnfaz Kurumunca başlatılan tahkikat kapsamında Astsubay O.A. ya ve T.G. ye verdiği ifadelerin hatırlatılması üzerine o ifadeleri kabul etmediğini, idare öyle istediği için söz konusu ifadelerde o şekilde beyanda bulunduğunu ifade etmiştir.

45. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince sanık sıfatıyla ifadesi alınan ve olay esnasında giyinme odasında bulunan R.G.nin ifadesi ise şöyledir:

"(...)

2004 yılı Ağustos ayından 2005 Temmuz başına kadar gardiyan er olarak görev yaptım, olay tarihinde yani maktulün cezaevine getirildiği gün benim terhisime üç gün vardı, maktul ile birlikte [A.S.] yakalanarak ilk girişte işlemlerin yapıldığı ve mahkumların üstlerinin giydirildiği ve kayıtlarının yapıldığı odaya getirildi, kimin getirdiğini tam olarak hatırlamıyorum, ben aynı odada yatığımız için tutuklular getirildiğinde kalktım, [A.S.] daha öncede cezaevinde kalmıştı, tekrar geldiği için şaka mahiyetinde kendisinin yanına bir kez vurdum, cezaevi elbiselerini giymesini söyledim, o da giyindi, çıkarıp tecrit koğuşuna götürdüm, çünkü ilk geldiği gün bir gece tecrit koğuşunda kalıyor, ertesi gün normal koğuşlara gönderiliyor, ben çıktığımda içeride gürültüler oldu, kısa bir süre sonra gürültülerin olduğu ve maktulün bulunduğu odaya girdiğimde sanık [H.G.nin] kolu kanyordu, maktul de ayakta dinleniyordu, [H.G.nin] elinde hiçbir şey yoktu, odada floresan lamba kırılmıştı, masa sandalye dağılmıştı, ben sanık [H.G. ye] ne olduğunu sordum, kendisine saldırdığını söyledi, [N.E.], [E.K.], [M.K.] maktulü tutuyorlardı, sanırım, saldırgan olduğu için tutuyorlardı, maktulün üzerinde herhangi bir kan görmedim, mahkum elbisesini de giymemişti, ben odaya girdikten sonra tutanlar maktulün elbisesini giydirdiler ve tecrit koğuşuna götürdüler, yarım saat veya 45 dakika sonra [E.K.] gelerek maktulün kafasının kanadığını söyledi, [O.A.] başçavuşa durumu bildirdim, o da gelip baktı, hatta [B.Y.] isimli revirci geldi, pansuman yaptı, daha sonra da hastaneye kaldırıldı...

(...)"

46. R.G. kendisine sorulan sorular üzerine ifadesinde ayrıca olayda kullanıldığı belirtilen sopayı o esnada kimsenin elinde görmediğini, sopanın 1,5 metre uzunluğunda üç dört kilo ağırlığında bir sopa olduğunu, yatakları çırpması için tutuklu ve hükümlülere verdikleri bu sopanın başka bir amaçla kullanılmadığını belirtmiştir. R.G., tutuklu ve hükümlülere içeriye bir şey sokmamaları için Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü'nün emri doğrultusunda çıplak olarak çök-kalk yaptıklarını, çök-kalk hareketinin giyinme odasında bulunan tüm gardiyanların önünde yapıldığını, giyinme odası olarak da kullanılan gardiyan

odasında yaklaşık sekiz gardiyanın yattığını ifade etmiştir. R.G. ilk olarak askerî savcı huzurunda ifade verdiğini, başka bir yerde ifade vermediğini, 2005 yılının Mayıs ayı başında başgardiyanlık görevini devrettiğini, tutanaktaki imzanın kendisine ait olmadığını belirtmiştir. R.G. son olarak M.P. ile A.S.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumuna saat kaçta geldiğini net olarak hatırlamadığını ancak bu kişilerin saat 17.00 sıralarında geldiklerini düşündüğünü belirtmiştir.

47. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, olay anında Askerî Ceza İnfaz Kurumu koridorunda bulunan ve duyduğu sesler üzerine odaya giren A.D. adlı kişinin istinabe yoluyla ifadesini almıştır. A.D.nin ifadesi şöyledir:

"27/06/2005 tarihinde ben, [E.T.], [Y.B.] ve [A.U.] koridorda idik, giyindirme odasından bağırırlar gelmeye başladı. Bir kişi imdat diye bağırıyordu. Gürültüyü duyunca [E.T.] ve [A.U.] [Y.B.] ile bana 'siz burada bekleyin' diyerek giyindirme odasına gittiler. 15 dakika kadar sonra [E.T.] ve [A.U.] tekrar yanımıza geldiler, geldiklerinde moralleri bozdu. Ne olduğunu sorduğumuzda [A.U.], '[H.G.nin] tutukluymu dövdüğünü, kendisine engel olmaya çalıştıklarını, [H.G.nin] kendilerine de küftüğünü' söyledi, bize 'koridorda biz kalalım siz giyindirme odasına gidin, belki [H.G.yi] siz durdurursunuz' dediler. [Y.B.] ile ben giyindirme odasına gittik. [A.U.] ile [E.T.] koridorda kaldılar. Giyindirme odasına gittiğimizde [M.P.] yerde yatıyordu. Üzerinde sadece şortu vardı, elbiseleri yerde idi. [H.G.] masaya oturmuştu. Elinde bir sopa vardı. Elindeki sopa 50-60 cm uzunluğunda, yuvarlak, kırmızı boyalı 5-6 cm kalınlığında, üzerinde yazılar olan bir sopaydı. [M.P.] yerdeki elbiseleri almaya çalışıyordu. Bu esnada [H.G.] ona engel olmaya çalıştı. [E.K.] duvar dibinde ayakta idi. [M.K.] masada yazı yazıyordu. [R.G.] [A.S.] ile ayakta konuşuyordu. Odada bunların dışında kimse yoktu. Giyindirme odasındaki cam kırık değildi, florasan lamba kırıldı. Yerde kırık cam parçaları vardı. Bu parçalar lambanın tam altındaydı. Odada beş altı sandalye vardı. İki veya üç sandalye yerde yan duruyordu. [H.G.nin] kanyan herhangi bir yeri yoktu. [M.P.nin] başının sağ yanı kanyordu. [H.G.] bize tutukluları kastederek 'bunları banyoya götürün' dedi. [Y.B.] ile ben tutukluları banyoya götürüp ellerini yüzlerini yıkattık. [M.P.nin] başı hala kanamaya devam ediyordu. Her ikisini de giyindirme odasına geri götürdük. [M.K.], Revirci [B.Y.yi.] çağırırdı. [B.Y.] [M.P.nin] başına pansuman yaptı, müteakiben her ikisini de aynı hücreye koyduk. 15 dk kadar sonra [O.A.] Astsubay hücreye geldi. [M.P.nin] durumunu gördükten sonra biz gardiyanlara kızdı. [O.A.] Astsubay bize 'hayvan mısınız, bu insan değil mi nasıl döversiniz?' gibi sözler söyleyerek hastaneye sevk edin dedi. [M.P.yi.] hazırlayıp hastaneye sevk ettik. Olaydan bir iki gün sonra [H.G.], [M.K.], [N.E.], [R.G.] ve [E.K.] giyindirme odasında toplandılar. Ne konuştuklarını bilmiyorum. Ancak daha sonradan [H.G.nin] diğer gardiyanlara nasıl ifade verecekleri hususunda baskı yaptığını, ifadelerin içeriğini yazılı olarak hazırlayıp dağıttığını duydum. Cezaevinde erler arasında tertipçilik vardı. [H.G.] üst tertip olduğundan biz kendisinden korkardık."

48. Dava kapsamında sanık sıfatıyla ifadesi alınan ve olay esnasında koridorda bulunan Y.B. adlı kişi de A.D.nin ifadesine benzer şekilde beyanda bulunmuştur. Keza olay anında koridorda bulunan E.T. ile A.U. da dövme olayına ilişkin olarak A.D. ile benzer şekilde beyanda bulunmuştur.

49. Başvurucuların oğlu M.P.yi dövdüğü iddia edilen H.G.nin sanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. H.G.nin 28/12/2007 tarihinde Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince alınan ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ben 2004-2005 yıllarında cezaevinde gardiyan olarak görev yaptım, olay günü de cezaevinde görevli idim, maktulü sanık [E.K.] giyindirme odasına getirdi, [A.S.] daha

önceden cezaevine gidip geldiğinden o verilen elbiseleri giydi, ancak maktul ben bu elbiseleri giymem, bana kimse giydiremez dedi, biz de giymesi gerektiğini söyledik, bu sırada sanık [R.G.] [A.S.ye] buraya niye tekrar geldin diyerek 2 tane tokat vurdu, bunun üzerine maktul bize saldırmaya başladı, cama fırladı, sandalye ve yumruk ile camı kırmaya çalıştı, sandalyeyi bize vurmak için kaldırdığında tavana floresan düşerek kırıldı, bu sırada odada bulunan [E.K.], [M.K.], [N.E.] maktule copla vurdu, ben de vurdum, ancak tekme ya da sopa ile vurmam, sadece copla ve elle vurdum, maktulü camdan çıktığında kendisini dolaba vurdum, ancak dolabın üzerinden sopa düşmedi, olay yerinde sopa yoktu, diğer sanıkların niye beni suçladığını bilmiyorum, hiçbir anlam veremiyorum, bu olaydan bir iki ay kadar önce cezaevinde isyan çıktı, komutanın odasını bastılar, biji Apo diye slogan attilar, bu slogan atanlara hiçbir şey yapmadılar, hatta onlara çürük raporu aldirdılar, yazılı talimat olmasa da komutanlarımız, bunlar askerden kaçan kişilerdir, bunlar size itaat etmek zorundadır, itaat etmezlerse dövün diyorlardı, ha dağda çatışan terörist ha burada çalışan mahkumlar diye sözler söylüyorlardı, bunu söyleyen de komutanımız [M.S.dir], bunu söylerken sanıklar [O.A.] ve [T.G.] de duymuşlardır, bu olaydan başka zaman zaman ismini hatırlamadığım mahkumları copla dövdüğümüz oldu, ancak başka herhangi bir şey yapmadık...

(...)"

50. H.G. kendisine sorulan sorular üzerine ifadesinde ayrıca kimseye ne şekilde ifade vereceği konusunda herhangi bir belge, kâğıt vermediğini, böyle bir telkinde de bulunmadığını, M.P.nin saat 15.30-16.00 sıralarında Askeri Ceza İnfaz Kurumuna giriş yaptığını, olayın üç beş dakika içinde gerçekleştiğini, Astsubay O.A.ya ise 15 dakika ile yarım saat içinde haber verildiğini sandığını belirtmiştir.

51. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince olayın yaşandığı dönemde Ceza İnfaz Kurumu müdürü olarak görev yapan M.S.nin sanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. M.S.nin 28/12/2007 tarihli ifadesi şöyledir:

"Ben askeri cezaevinde 2003 yılı Ekim ayından, 2004 yılı Haziran ayına kadar görevlendirme ile müdür yardımcısı olarak, bu tarihten 2004 Haziran ayı ile 2005 Temmuz ayına kadar ise atama ile cezaevi müdürü olarak görev yaptım, buna ilişkin yazılı savunma yaptım, yazılı savunmamı ibraz ediyorum dedi, altı sayfadan ibaret yazılı savunması ile ekinde verdiği emirleri içerir el yazılı ve daktilo ile yazılmış yönergeleri içerir bir kuta evrak ibraz etti, alındı, okundu, dosyasına konuldu. Yazılı savunmamı da özetlemek istiyorum dedi. Devamla, ben göreve başladığımda cezaevinde çalışan ve bana bağlı olan astsubaylara ve subaylara ve cezaevi gardiyanlık görevi er ve erbaşlar tarafından yürütüldüğünden er ve erbaşlara yazılı olarak tebliğ ettim, ayrıca her gün veya haftada bir gün toplanarak ne şekilde hareket edileceği konusunda yazılı talimatlar verdim, toplantıya katılmayanlara da bizzat ne şekilde davranacaklarına dair emirleri imza mukabilinde tebliğ ettim, emirlerimin içerisinde mahkumların dövülmesi konusunda hiçbir emir vermedim, cezaevini MS 453-1 A sayılı yönerge doğrultusunda yönettim, hiçbir şekilde mahkumlara kötü muamele bulunulmasına dair bir emir vermedim, böyle bir iddiayı kesinlikle kabul etmiyorum, cezaevinde zaman zaman başka birlikten gelen subay ve astsubaylar da nöbet tutmakta, cezaevinin etrafına ve içerisine döşenen kamera sistemi ile de olup biteni izleyebilmektedir, kaldı ki cezaevi tek katlıdır, dışarıdan bakıldığında da içerideki koşullar rahatlıkla görülebilmektedir, benim verdiğim emir cezaevinde isyan çıktığında veya cezaevi idaresine karşı gelindiğinde zor kullanılarak etkisiz hale getirilmesidir, bu zorun içerisinde dövmek veya kötü muamelede bulunmak gibi bir emir yoktur, bu da yönergemizde yazmaktadır, [M.P.nin] dövülmesi olayında cezaevindeki odamda idim, bana kısım amiri [O.A.] 'içeride bir tutuklunun başı kanadı, müsaade ederseniz hastaneye gönderelim' dedi, başka birlikten

görevli [M.Ç.] astsubay da nöbetçi olduğu için ve mesai bitimine yakın olduğu için onu da hastaneye sevk ettirdim, ertesi gün de üstlerime durumu ilettim, yine askeri savcıyı da olaydan haberdar ettim, bu olaydan 3-4 gün sonra da benim tayinim İzmir'e çıkmıştı, askeri savcıya mahkeme dosyası hazırlatacağımı belirterek görevden ayrıldım, [T.G.] astsubaya da dosya hazırlaması için emir verdim, hatta dosyayı hazırlattırıp öyle ayrıldım, (...) ben görev yaptığım yönergeler çerçevesinde hareket ettim, astlarıma mahkum ve tutuklara kötü muamelede bulunulması konusunda hiçbir emir vermedim...

(...)"

52. M.S. kendisine sorulan sorular üzerine ifadesinde ayrıca tutuklu ya da hükümlülerinin çırılçıplak soyularak bunlara çök-kalk yaptırılması yönünde gardiyanlara bir talimat vermediğini, giyinme odasında kamera olmadığını, kendi odası ile giyinme odası arasında 70-80 metre kadar bir mesafe ile üç dört kapı olduğunu, çok büyük bir isyan olmadığı sürece giyinme odasındaki seslerin kendisine gelmediğini, Askerî Ceza İnfaz Kurumuna gelen hükümlü ve tutukluların çocukları yaşında kimseler olduğunu, bu kişilere kötü muamelede bulunulması emri vermesi için bir sebep olmadığını ifade etmiştir.

53. M.S.nin Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu belgelerin incelenmesi neticesinde bu belgeler arasında gardiyanlarla yapılmış toplantılarda neler konuşulduğu hususu ile ilgili olarak M.S. tarafından bir ajandaya elle yazılmış notların olduğu, bu notlardan 25/6/2004 tarihli "İlk Toplantı" başlıklı yazıda diğer bazı emir ve talimatın yanı sıra "Gardiyanlar tutuklu-hükümlüye küfür dayak yok. Meydana gelen olayda sadece etkisiz hale getirilecek. MSYT / 453-1(A) esas alınacak." şeklinde bir talimatın bulunduğu, bu talimatın diğer bazı toplantılarda da tekrar edildiği görülmüştür.

54. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince olayın yaşandığı dönemde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda gardiyan kısım komutanı olarak görev yapan Astsubay O.A.nın sanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. O.A.nın 28/12/2007 tarihli ifadesi şöyledir:

"Ben 2003 yılı Mayıs ayında gardiyan kısım komutanı olarak cezaevinde göreve başladım, suç tarihinde de aynı yerde görevli idim, görev yaptığım süre içerisinde hiçbir şekilde mahkumlara kötü muamelede bulunmadım, böyle bir emir de vermedim, hatta mahkumlar beni baba olarak bilirler, cezaevinde isyan çıktığında bile mahkumlara karşı kötü muamelede bulunulmamıştır, olay günü de saat 11.00 de cezaevinden dış görev için kolorduya gittim, saat 15.00 civarında cezaevine döndüm, cezaevine dahi uğramadan [F.K.] isimli astsubayın yanına gittim, iki saat kadar onunla birlikte idim, saat 16.55 sırasında da evime gitmek için arabamın yanına doğru giderken [N.E.] gelerek içeride kavga olduğunu söyledi, bende cezaevine gittim, gittiğimde maktul hücre tabir ettiğimiz yerde ayakta bekliyordu, kafasının yan tarafında hafif bir kanama vardı, ne oldu diye sordum, gardiyanlar mahkumun kendilerine saldırdığını söyledi, mahkuma sordum, o da bana saldırdılar dedi. Nasılsın dedim, başım ağrıyor dedi, bunun üzerine gardiyanlara bağırıp çağırdım ve maktulü de hastaneye sevk işlemini yaptırдыm, aynı hücrede maktulden başka kimse yoktu, ben gardiyanın ifadesini alırken kendilerine hiçbir baskı yapmadım, hatta olay yerinde aynı odada bulunan [A.S.yi] de doğru ifade vermesi için sıkıştırdım, bana anlattığı şekilde ifade verdi, [Mu.K.] albay ile de görüşerek bir kez de [A.S.nin] ifadesinin kendisi tarafından alınmasını, ben aynı yerde görev yaptığım için benden çekiniyor olabileceğini söyledim, [A.S.nin] ifadesini [Mu.K.] albay da aldı, daha sonra hastanede yatan maktulün ifadesini almam için cezaevi müdürlüğüne bakan [T.G.] görevlendirdi, yanımda merkez komutanlığından çavuş, jandarmada uzman çavuş ve yazıcı ile birlikte hastanede maktulün ifadesini aldım, hatta ifade alırken doktor ile iki hemşire de hazırды, doktor bayan bana

maktulün bugün ifadesini alabilirsiniz, yarın için bir şey diyemem, bugün bile durumu pek iyi değil, alacaksınız, bugün alın, yarın için ifadesinin alınmasına izin vermeyebilirim, ifadeyi yazıcı er yazdı, maktule de yattığı yerden imzalatırdık, ben söylediyse onu yazdırtık, ben hiçbir şekilde baskı yapmadım, farklı bir ifade de yazmadım...

(...)"

55. O.A. kendisine sorulan sorular üzerine ifadesinde ayrıca gardiyanlara tutuklu ve hükümlülerin dövülmesi konusunda herhangi bir talimat vermediğini, olayda kullanılan sopayı daha önce giyinme odasında görmediğini, bu sopayı halı tezgâhının parçası olarak depoda gördüğünü belirtmiştir. O.A., imzaların farklı çıkmasını kendisinin de anlamadığını, kendisinin aldığı ifadelerin yanında imzalandığını ifade etmiştir. O.A. ifadesinde son olarak R.G.nin bu olaydan önce başgardiyanlığı bırakmış olduğunu, bu görevi M.K.nin yaptığını ancak R.G.nin fiilen ceza infaz kurumunda olduğunu ifade etmiştir.

56. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince olayın yaşandığı dönemde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda astsubay olarak görev yapan T.G.nin ifadesi sanık sıfatıyla alınmıştır. T.G.nin ifadesi şöyledir:

"Ben 2004 yılında Adana 1. sınıf askeri cezaevine atandım, cezaevi müdürümüz [M.S.] tarafından infaz yazışmalarından sorumlu astsubay olarak görevlendirildim, cezaevi müdürünün tayini çıkıncaya kadar da aynı görevi yürüttüm, tayini çıktığında da beni mahkeme dosyalarını hazırlamam için görevlendirdi, ben de olay için mahkeme dosyasını hazırladım, cezaevinde görev yaptığım süre içerisinde hiçbir mahkuma kötü muamelede bulunmadım, böyle bir emir de vermedim, diğer sanıklara ve tanıklara farklı ifade vermeleri için herhangi bir baskı da yapmadım, atılı suçlamaları kabul etmiyorum, sanıklar tutuklandıktan sonra duruşmada ifade ettikleri şekilde ifade vermeye başladılar, oysa bana ifade verirken hepsi benzer ifadeler vermişlerdi, hatta sanık [H.G.nin] ifade yazdığı, herkesin bu ifadeyi tekrar ettiğini sonradan öğrendim, ancak sanık [H.G.nin] yazıp diğer sanıklara verdiği bu ifade yazılı kağıdı da bulamadık, olayın oluş şekli ise sanıkların bugün duruşmada anlattıkları şekildedir, maktul sanık [H.G.] tarafından dövülmüş, kendi aralarında anlaşmışlar, maktulün kendilerine karşı geldiğini, bu nedenle dövüldüğünü bana söylemişlerdi, anlaşmayı da sonradan öğrendim, hatta maktul de [A.S.] de aynı şekilde ifade vermişlerdi, ancak tutuklandıktan sonra sanıklar ifadelerini değiştirdiler, benim sanıklara baskı yapmam imkansızdır, bana bağlı bir tane asker vardır, ben sadece yazışmaları yapıyorum...

(...)"

57. T.G. kendisine sorulan sorular üzerine ifadesinde ayrıca tahkikat aşamasında ifadesini aldığı kişilere aynı anda imzalarını da attırdığını ancak imzaların niçin farklı kişilere ait çıktığını kendisinin de bilmediğini ifade etmiştir.

58. Başvurucular; Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/12/2007 tarihli duruşmasında genel olarak olaya ilişkin görgüye dayalı bilgilerinin olmadığını, oğullarının işkence sonucu öldürüldüğünü, olaya karışan kişilerden şikâyetçi olduklarını belirtmişlerdir.

59. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda dövüldüğünü iddia eden Mu.K. adlı kişinin ifadesini almıştır. Mu.K.nın 12/6/2008 tarihli ifadesi şöyledir:

"(...)

Ben parça parça 2,5 yıla yakın Adana 1. Sınıf Askeri Cezaevinde tutuklu ve hükümlü olarak kaldım, maktul ölünceye kadar cezaevine giriş çıkışlarda ve cezaevinde bize işkence yapıyorlardı, ancak onun ölümünden sonra cezaevi düzeldi, bizi cezaevinde iken atölye denilen gardiyanların yatıp kalktığı koğuşa götürüp dövüyorlardı, yerler kan olduğunda da bize temizletiyorlardı hatta sanıklardan önce gardiyan olan isimlerini hatırlamadığım kişiler de daha önceki giriş çıkışlarda aynı şekilde dövüyorlardı, hatta bir defasında [O.A.] başçavuşun ayağına asıldım, koğuşumun değiştirilmesini istedim, o da atölyeye çağırıldı, koğuşumun niye değiştirilmesini istiyorsun dedi, ben de mahkumlar baskı yapıyorlar daralıyorum, beni küçük koğuşlara verin dedim, aldılar birinci koğuşa verdiler, mesaiden sonra gardiyanlar gelerek niye koğuşu şikayet ettin diyerek tekrar beni dövdüler, hatta bir defasında başgardiyan [R.G.] yeni başlamıştı, ben tekrar geldiğimde beni tanıdığımı söyleyerek bunu sindirin dedi, diğer gardiyanlar hep üzerinden geçti, [H.], [B.], Urfalı olduğunu bildiğim [N.] gardiyan vardı, [N.] gardiyan benim gibi Urfalı olduğu için beni kolluyordu, cezaevinde en çok zoruma gidenlerden birisi devamlı küfür ediyorlardı, ağır suçlu mahkumların korkması için bizi sürekli dövüyorlardı, hatta banyoya götürüp cop izi çıkmasını diye banyoda dövüyorlardı, ifadeyi alan askeri savcı [V.B.ye] ifade verirken de söyledim, cezaevine esrar, içki ve telefon sokuluyordu, bunların parasını da gardiyanlar alıyordu, yine bir defasında [B.] gardiyan Volkman teybin pil yatağındaki teli kızdırarak dilime, alnıma bastırdı, [H.] de gördü, aynısını [H.] de yaptı, gariban mahkumlara eziyet ediyorlardı, diğerlerine dokunmuyorlardı, bir tane Adana çocuğu vardı, ona dokunmuyorlardı, bu nedenle olaylara sebep olan herkesten şikayetçiyim dedi. Hatta bir defasında [O.A.nın] yanına götürüldüğümde bana niye kaçtın diyerek tokatla vurdu, ben bu olaylar nedeniyle cezaevinde olmamama rağmen psikolojik tedavi görmeye devam ediyorum dedi.

Soruldu: Cezaevi girişinde çıplak olarak 3 defa çök-kalk yapıp, ondan sonra cezaevi elbisesi giydiriyorlardı, dövüldükten sonra revirci gelip pansuman yapıyordu, hatta o gittikten bir saat sonra gardiyanlar gelip tekrar dövüyorlardı, daha doğrusu önemli yerlere vurup kanama olursa revirciyi çağırıyorlardı, cop ve sopalar ile vuruyorlardı, hatta atölyede copların bulunduğu yerde "Allah yok, peygamberin izinde" şeklinde yazıyordu, bu talimatları albay veriyordu, çünkü albay bunların götlerini kaldırmayın, rütbenin biri benim, diğeri sizin şeklinde gardiyanlara söylemiş, bunu bize gardiyanlar söylüyordu dedi. Hemşerim olan [N.] rütbelileri şikayet etmemem konusunda da beni uyardı, cezaevinde de başgardiyan [R.G.nin] borusu ötüyordu..."

60. Dava kapsamında ifadesi alınan mağdur Ad.D. de giyinme odası olarak tabir edilen odada çeşitli defa gardiyanlar tarafından dövüldüğünü beyan etmiş ve Mu.K.nın ifadesindeki şikâyetlere benzer hususlardan yakınmıştır. Benzer şekilde O.K., M.T., H.T., H.M. ve Ye.B. adlı mağdurlar da gardiyanlar tarafından dövüldüklerini iddia etmişlerdir.

61. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince gerek M.P.nin dövülerek öldürüldüğü gerekse diğer tutuklu ve hükümlülere kötü muamelede bulunduğu yönündeki iddialar ile ilgili olarak birçok tanığın ifadesi alınmıştır. İfadeleri alınan tanıkların bir kısmı Askerî Ceza İnfaz Kurumunda dövme olayı olduğunu belirtmişken bir kısmı da böyle bir olayın söz konusu olmadığını ifade etmiştir.

62. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince 8/8/2008 tarihinde tanık sıfatıyla ifadesi alınan Ö.S. özetle 2004-2005 yılları arasında Askerî Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak on iki on üç ay kadar kaldığını, üç dört arkadaşıyla birlikte Askerî Ceza İnfaz Kurumuna götürüldüğünü, atölye diye tabir edilen, gardiyanların kaldığı koğuşta kendilerinden tamamen

soyunmalarının ve çıplak vaziyette birkaç kez zıplamalarının istendiğini, akabinde elbiselerini giyerek koğuşa gittiklerini, bu sırada herhangi bir dövülme olayı olmadığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı süre boyunca kendisinin veya başkasının gardiyanlar tarafından dövülmesi gibi bir olay yaşanmadığını ancak mahkûmların kendi aralarında kavgasına şahit olduğunu belirtmiştir. Aynı gün tanık olarak dinlenen H.K. adlı kişi de 2002-2003 yıllarında Askerî Ceza İnfaz Kurumunda üç ay kadar kaldığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumuna üç kişi birlikte getirildiklerini, giriş işlemleri sırasında kendilerinden soyunmalarının ve çök-kalk yapmalarının istendiğini, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda dövme olayının olmadığını ifade etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesince tanık sıfatıyla ifadesi alınan bir diğer kişi Ö.Ç. ise kendisinin Van'da, Isparta'da ve Adana'da askerî ceza infaz kurumlarında kaldığını, insanca muameleyi yalnızca Adana'daki askerî ceza infaz kurumunda gördüğünü belirtmiştir.

63. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince 25/9/2008 tarihinde tanık sıfatıyla ifadesi alınan H.Ö. özetle 2002-2004 yılları arasında yaklaşık iki yıl Askerî Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu/hükümlü olarak kaldığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı ilk dönemlerde kabadayı tavrılarda bulunan kişilerin gardiyanlar tarafından dövülmesi gibi olayların yaşandığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumu elbisesini giymeyen kişilerin de dövüldüğünü, dayak atılması nedeniyle Askerî Ceza İnfaz Kurumunda isyan çıktığını, 2003 yılında koğuş mümessili olarak Başçavuş O.A. ile bir görüşme yaparak dayak olayının kaldırılmasını söylediğini, o tarihten sonra dayak olmadığını, tahliye olduktan sonra ne olduğunu ise bilmediğini belirtmiştir. H.Ö. duruşma sırasında kendisine sorulan soru üzerine kurallara karşı gelenlerin 2003 yılından önce gardiyanlar tarafından dövüldüğünü ifade etmiştir. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince tanık sıfatıyla ifadesi alınan bir diğer kişi M.Ç. ise 2005 yılının son aylarında üç ay kadar Askerî Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu olarak kaldığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumuna ilk gelindiğinde cırılçıplak soyup hoş geldin dayağı atma şeklinde olayların olduğunu duyduğunu hatta bir iki tanesine kendisinin de şahit olduğunu, Denizlili Ü. adlı gardiyan ile Mardinli Y. adlı gardiyanın Askerî Ceza İnfaz Kurumuna gelenleri dövüldüğünü gördüğünü, durumu Astsubay O.A.ya söylediğinde O.A.'nın ilgileneceğini, haberinin olmadığını söylediğini belirtmiştir. M.Ç. kendisine de çök-kalk yaptırıldığını, bu uygulamayı gardiyanların kafalarına göre yaptırdığını düşündüğünü ifade etmiştir. M.Ç. son olarak gardiyanların Adanalı olan tutuklu ve hükümlülere dövmediklerini, dışarıdan gelenlere bunları yaptıklarını belirtmiştir.

64. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi 3/3/2010 tarihli duruşmada Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne müzekkere yazılarak 2003 tarihinden suç tarihine kadar Askerî Ceza İnfaz Kurumunda hangi noktalarda kamera bulunduğunun sorulmasına, kamera sistemi varsa buna ilişkin kayıtların CD ortamında gönderilmesinin istenmesine karar vermiştir. Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün bu müzekkere üzerine Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesine gönderdiği cevabın ilgili kısımları şöyledir:

"(...)

2. Cezaevi Müdürlüğümüz arşivinde yapılan araştırmada suç tarihlerini kapsayacak şekilde, ihale yoluyla ve bir proje kapsamında tesis edilmiş bir kamera sisteminin olmadığı tespit edilmiştir.

3. Bunun üzerine, birlik imkanlarıyla sınırlı sayıda olacak şekilde birkaç kameranın yerleştirilmiş olabileceği düşünülerek araştırma derinleştirilmiş ve Ek'te fotokopisi sunulan ve taslak bir çalışma olabileceği değerlendirilen imzasız bir belge bulunmuştur. Belgede

imza blok'unda ismi bulunan ve 2004-2005 yıllarında Cezaevi Müdürlüğü yapmış olan Topçu Albay [M.S.] ile telefon irtibatı kurulmuş, kendisi tarafından kurulan bir kamera sisteminin olduğu beyan edilmiştir.

4. Ancak; yukarıda da belirtildiği şekilde Cezaevi Müdürlüğümüzde belirtilen dönemi kapsayan ve resmi bir evrak niteliğinde olan herhangi bir bilgi, belge ve kayda rastlanmamıştır."

65. Mahkemeye gönderilen taslak çalışma incelendiğinde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda sekiz kameranın olduğu anlaşılmıştır. Taslağa göre bu sekiz kameradan dördü (1), (3), (4) ve (5) No.lu kulelerde, bir tanesi tutuklu/hükümlü kapalı görüş yerinde, bir tanesi tutuklu hükümlü koridorunda, diğer iki tanesi ise subay/astsubay havalandırması ile tutuklu/hükümlü havalandırmasında bulunmaktadır.

66. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, dövuıldüğünü iddia eden kişilerin kendilerine uygulanan eylemlerle ilgili olarak Askerî Ceza İnfaz Kurumuna herhangi bir şikâyetle bulunup bulunmadıkları hususunu tespit edebilmek için çeşitli araştırmalar yapmış ve bu araştırmalar neticesinde dövuıldüğünü iddia eden kişiler tarafından Askerî Ceza İnfaz Kurumuna verilmiş bir dilekçenin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi yaptığı araştırmalar neticesinde ayrıca dövuıldüğünü iddia eden kişilerin Askerî Ceza İnfaz Kurumuna giriş ve çıkışlarında raporlar düzenlendiği ancak bu kişiler hakkında Askerî Ceza İnfaz Kurumunda kaldıkları süre içinde başkaca bir rapor düzenlenmediği tespitinde bulunmuştur.

67. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda keşif yapmıştır. Keşif sonucunda hazırlanan raporda; Askerî Ceza İnfaz Kurumu duvarlarında yalıtım sistemi olduğu, bahse konu olay yerinin en arka oda olduğu, odaya ulaşan bütün kapılar kapatıldığına Askerî Ceza İnfaz Kurumunun idare kısmına ses gelmesinin mümkün olmadığı, kapılar açık olsa bile çıkan sesin -koridorların Z şeklinde olması nedeniyle- Askerî Ceza İnfaz Kurum müdürü veya diğer rütbeli kişiler tarafından duyulamayacağı kanaatine varıldığı belirtilmiştir.

68. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi 28/2/2012 tarihinde bu verileri değerlendirerek kararını açıklamıştır.

69. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, başvuruçuların oğlu M.P.nin ölüm olayını, neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence olarak değil kasten öldürme olarak nitelendirmiştir. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda bulunan diğer tutuklu ve hükümlülere yapılan muamelelerin de işkence suçunu değil kasten yaralama suçunu oluşturduğu kanaatine varmıştır. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi dava konusu olayların neden işkence ve/veya neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence kapsamında görülmeyeceğini, "sanıklar hakkında, işkence yapmak ve işkence sonucunda ölüme sebebiyet vermek suçundan kamu davası açılmış ise de; mağdurlara yönelik sistematik, fiziksel ve manevi acı eçiktirmeye dönük uzun süreli, önceden planlanan bir şiddet uygulamasının bulunmadığı, tutuklu ya da hükümlü olarak birtakım suçlardan sevk edilen mağdurların, cezaevine ilk kabulleri sırasında, cezaevine girişte uyuşturucu veya kesici alet sokulmasına engel olmak amacıyla, gardiyan sanıklarca bütün elbiselerinden tecrit edildikleri, bunu yaparken sanıkların, mağdurlara işkence yapma kastı ile hareket ettiklerine dair kesin ve inandırıcı delilin olmadığı, maktul [M.P.nin] ölümüne kadar mağdurların, maruz kaldıklarını iddia ettikleri olaylarla ilgili herhangi bir müracaatlarının olmadığı, maktulün ölümünden uzun bir süre

sonra, mağdurların bir kısım gardiyanlar tarafından darp edildiğini ileri sürdükleri ve bu doğrultuda beyanlarının alındığı, mağdurlardan hiçbirinin maruz kaldıklarını iddia ettikleri olaylar ile ilgili olarak alınmış raporlarının bulunmadığı, mağdurların uğradıklarını iddia ettikleri etkili eylemlerden dolayı hayati tehlike geçirmediikleri, sabit eser, kemik kırılması vb. bir durumlarının tespit olunmadığı, eylemleri ve açık kimlikleri tespit edilen sanıkların, mağdurların suçlarından dolayı, kendi ahlaki anlayışlarının etkisi ile, aniden gelişen, münferit kastla, mağdurlar [H.M.], [Ye.B.], [Ad.K.], [Mu.K.] ve [H.Y.ye] yönelik olarak 765 sayılı TCK'nun 456/4 kapsamında etkili eylemde bulundukları..." şeklinde açıklamıştır.

70. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, yukarıda da belirtildiği gibi M.P.nin ölümünü kasten öldürme olarak nitelendirmiştir. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, H.G. adlı gardiyanın Askerî Ceza İnfaz Kurumu elbisesini giymek istemeyen M.P.yi copla dövmeye başladığı, bu sırada odadaki dolabın üzerinden yaklaşık 1 metre boyunda 10 cm çapında, üzerinde şafak yazıları ve resimler bulunan tahta bir sopanın düştüğü, H.G.nin bu sopa ile M.P.nin sırtına, beline ve kafasına vurduğu, darbenin etkisiyle M.P.nin ağzından, burnundan ve kafasından kan geldiği, odadaki diğer gardiyan R.G.nin H.G.ye "Bırak, ölecek bak." demesi üzerine H.G.nin M.P.ye vurmaya bıraktığı, olaydan yaklaşık yarım saat sonra Astsubay O.A.ya bilgi verildiği, O.A.nın da olayı Askerî Ceza İnfaz Kurumu Müdürü M.S.ye bildirdiği, bunun üzerine M.P.nin hastaneye sevk edildiği ancak M.P.nin gördüğü tüm tedavilere rağmen kurtarılamayarak yaşamını yitirdiği kanaatine varmıştır. Olayın anılan şekilde gerçekleştiği kanaatine varan Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, H.G. hakkında işkence sonucu ölüme sebebiyet verme suçundan kamu davası açılmış ise de M.P.nin önceden tasarlanıp uygulanan işkence sonucunda ölmediğinin, H.G.nin ani oluşan öldürme kastı ile hareket edip M.P.yi öldürdüğünün anlaşıldığını belirterek H.G.nin 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 81. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca müebbet hapis cezası ile tecziye edilmesine karar vermiş ancak duruşmadaki iyi hâli nedeniyle H.G.nin hapis cezasını 25 yıla indirmiştir. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi ayrıca H.G.nin diğer bazı gardiyanlarla birlikte tutuklu Ye.B.yi, tutuklu Ad.K.yı ve tutuklu A.S.yi atölye bitişiğindeki odada 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında kalacak şekilde darbettiği sonucuna ulaşmış ve H.G.nin her bir mağdura yönelik eylemleri için ayrı ayrı 25 gün adli para cezası ile cezalandırılmasına ve bu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir.

71. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, olay esnasında giyinme odasında bulunan R.G., M.K. ve E.K.nın neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçundan beraatlerine karar vermiştir. Mahkeme, bu kişilerin diğer sanık H.G.ye göre alt tertip oldukları, aralarında hiyerarşik ilişki bulunduğu, bu kişilerin sanık H.G.yle birlikte eylem ve fikir birliği içinde, maktulü öldürme kastı ile hareket ettiğine dair mahkûmiyetlerini gerektirir, yeterli, inandırıcı ve kesin delil bulunmadığı kanaatine varmıştır. Bununla birlikte Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi R.G.nin diğer bazı gardiyanlarla birlikte tutuklu Ye.B.yi, tutuklu Mu.K.yı, tutuklu H.M.yi, tutuklu H.T.yi, tutuklu Ad.K.yı ve tutuklu A.S.yi; E.K.nın diğer bazı gardiyanlarla birlikte tutuklu Ye.B.yi ve tutuklu H.M.yi; M.K.nın tutuklu H.M.yi ve tutuklu A.S.yi atölye bitişiğindeki odada 5237 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında kalacak şekilde darbettikleri sonucuna ulaşmış ve bu kişilerin her bir mağdura yönelik eylemleri için ayrı ayrı 25 gün adli para cezası ile cezalandırılmalarına ve bu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, yargılama aşamasında yaşamını yitiren N.E. hakkındaki davanın ise düşürülmesine karar vermiştir.

72. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, M.P.nin ölümüne neden olan olayın yaşandığı dönemde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda görev yapan rütbeli askerlerin işkence suçundan beraatine karar vermiştir. Mahkeme, gardiyanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin mesai saatleri sonrasında yapıldığını, gardiyan odası ve giyindirme odası olarak kullanılan yer ile bu kişilerin bulunduğu idari kısım arasında Askerî Ceza İnfaz Kurumunun kazan dairesinin bulunduğunu, atölye bitişiğindeki odadan bu kişilerin bulunduğu idari kısma hiçbir şekilde seslerin gitme imkânının bulunmadığını keşifle saptandığını, bir kısım sanığın bu kişileri suçlayıcı beyanları bulunmakta ise de bu kişilerin Askerî Ceza İnfaz Kurumuna alınan kişi ya da kişileri dövme şeklinde verilmiş talimatlarının bulunmadığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumunda disiplini sağlamaya yönelik talimatlar verilmiş ise de bu talimatların tutuklu ve hükümlülerin bir arada sorunsuz olarak birlikte yaşayabilmeleri için taviz verilmemesi yönünde verilmiş talimatlar olduğunu, bu talimatların ifa edilen görevin bir parçası olduğunu belirtmiştir. Mahkeme bu husus ile ilgili olarak ayrıca dinlenen bir kısım tanığın Askerî Ceza İnfaz Kurumunu insani koşulların en iyi sağlandığı ceza infaz kurumlarından biri olarak nitelendirdiğini belirtmiştir. Mahkeme tüm bunları dikkate alarak somut olayda Askerî Ceza İnfaz Kurumunda görev yapan rütbeli askerlerin cezalandırılmalarını gerektirir, yeterli, inandırıcı ve kesin delil bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

73. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer bazı dövme olaylar nedeniyle bir kısım gardiyanın kasten yaralama suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Mahkeme, bir kısım gardiyanın ise beraatine hükmetmiştir.

74. Başvurucular; anılan kararın eksik inceleme sonucu verildiğini, işkence suçunun oluşabilmesi için işkencenin sistematik olarak uygulanmasının gerekmediğini, kaldı ki birçok tanık anlatımından Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki uygulamanın sistematik hâle geldiğinin anlaşıldığını, oğullarının işkence sonucu öldüğünü, sanıkların öldürme kastı olmayıp amaçlarının işkence etmek olduğunu belirterek temyiz yoluna başvurmışlardır.

75. Yargıtay 8. Ceza Dairesi 19/1/2015 tarihli kararla başvuruçuların temyiz itirazlarının reddine karar vererek ilk derece mahkemesi kararını onamıştır.

76. Bu karar 11/2/2015 tarihinde başvuruçulara tebliğ edilmiştir.

77. Başvurucular 10/3/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

78. 5237 sayılı Kanun'un "*Tanımlar*" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısımları şöyledir:

"Ceza kanunlarının uygulanmasında;

(...)

c) Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi,

(...)

anlaşılır."

79. 5237 sayılı Kanun'un "Kasten öldürme" kenar başlıklı 81. maddesi şöyledir:

"Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

80. 5237 sayılı Kanun'un "İşkence" kenar başlıklı 94. maddesinin (1), (4), (5) ve (6) numaralı fıkraları şöyledir:

"Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur."

(...)

Bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişiler de kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz.

Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez."

81. 5237 sayılı Kanun'un "Neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence" kenar başlıklı 95. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur."

82. 22/5/1930 tarihli ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanunu'nun mülga 39. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Asker kişiler hakkında hükmolunan ve aşağıda gösterilen cezalar, 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun beşinci kısmında yazılı esaslar dahilinde askeri cezaevlerinde infaz edilir.

A) Subay, astsubay, Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevli Devlet memurları, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler hakkında verilen ve Türk Silahlı Kuvvetlerinden veya Devlet memurluğundan çıkarmayı, ilişik kesmeyi veya sözleşmenin feshini gerektirmeyen hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri.

(...)

C) Erbaş ve erler hakkında, asker edildikten sonra işledikleri suçlardan verilen bir yıl veya daha az süreli hürriyeti bağlayıcı ceza hükümleri.

(...)

Yargı organlarının haklarında tutuklama kararı verilen asker kişiler, bu sıfatlarını korudukları sürece askeri tutukevine konulurlar.

(...)"

83. Olayın gerçekleştiği dönemde yürürlükte olan Askerî Ceza ve Tutukevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Yönetmelik'in (Yönetmelik) 8. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Askeri ceza ve tutukevlerinde yönetim ile ilgili olarak bir müdür ve kadrolarında gösterilmek kaydıyla yeteri kadar personel bulundurulur."

84. Yönetmelik'in 9. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Askeri ceza ve tutukevinin amiri müdürdür. Müdür, kanun, tüzük, yönetmelik hükümlerine ve yetkili makamlardan verilen emirlere göre görev yapar. Askeri ceza ve tutukevinin bütün personeli üzerinde kanun ve yönetmeliklerin gösterdiği şekilde gözetim ve denetim hakkını kullanır. Bütün personele gerek söz ve gerek yazı ile emir vermeye yetkili olduğu gibi bu emirlerin yerine getirilip getirilmediğini izlemekle de yükümlü olup genel olarak görevleri;

(...)

c. Askeri ceza ve tutukevlerinde sık sık arama yaptırmak, suç işlemeye elverişli alet ve eşyadan arındırmak, içeri girmesi yasak olan silah, alet, eşya, uyuşturucu madde ve bunun gibi şeylerin bu yerlere sokulmasına engel olmak.

(...)

f. Gündüzleri haftada en az bir defa olmak, geceleri de en az on beş günde bir defa olmak üzere askeri ceza ve tutukevini denetlemek.

(...)"

85. Yönetmelik'in 10. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Gardiyanlar iç koruma görevlileri olup, askeri ceza ve tutukevinin inzibat ve disiplininin temininden, hükümlü ve tutukluların gözetiminden, bulundukları yerin düzenli ve temiz tutulmasından, kanun, tüzük, yönetmelik hükümleriyle emirlerin uygulanmasından sorumlu olup genel olarak görevleri;

(...)

d. Hükümlü ve tutuklular arasındaki inzibat ve disiplinin teminini sağlamak.

e. Hükümlü ve tutuklulara gelen her şeyin askeri ceza ve tutukevi idaresi tarafından kontrol edilmeden askeri ceza ve tutukevine girmesini önlemek.

g. Hükümlü ve tutuklulara ait koğuş, yemekhane, dershane, havalandırma alanlarının düzenli ve temiz tutulmasını sağlamak.

(...)

1. Hükümlü ve tutuklulara adil olarak davranmaktır."

86. Yönetmelik'in 38. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yetkili makamlardan verilen tutuklama müzekkeresi veya infazı istenen kesinleşmiş mahkumiyet ilamı olmaksızın hiç bir kimse askeri ceza ve tutukevine konulamaz. Askeri ceza ve tutukevine konulacak kişiler, içeri alınmadan önce doktor muayenesine tabi tutulurlar ve durumları bir rapor ve tutanakla saptanır."

87. Yönetmelik'in 41. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlü ve tutukluların askeri ceza ve tutukevine girişte üzerleri aranır. Hükümlü ve tutukluların üzerlerinin aranması aşağıdaki esaslara göre yapılır.

a. Arama askeri ceza ve tutukevi müdürü veya yetkili kılacağı personel başkanlığında bir ekip tarafından yapılır.

b. Arama yapacak ekipte görevlendirilen personelin aramada nelere dikkat edeceği konusunda önceden eğitilmesi zorunludur.

c. Aramadan önce gerekli emniyet tedbirleri alınır.

(...)"

B. Uluslararası Hukuk

88. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "*İnsan haklarına saygı yükümlülüğü*" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Yüksek Sözleşmeciler Tarafından kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar."

89. Sözleşme'nin "*Yaşam hakkı*" kenar başlıklı 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur..."

90. Sözleşme'nin 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

91. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yaşam hakkını güvence altına alan 2. maddenin Sözleşme'nin en önemli maddeleri arasında yer aldığını ve bu maddenin Avrupa Konseyini oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini düzenlediğini ifade etmektedir (*Muhacır Çiçek ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 41465/09, 2/2/2016, § 38; *Makbule Kaymaz ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 651/10, 25/2/2014, § 96). AİHM, birçok kararında Sözleşme'nin 3. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının da demokratik toplumların en temel değeri olduğunu vurgulamıştır (*Selmouni/Fransa* [BD], B. No: 25803/94, 28/7/1999, § 95; *Labita/İtalya* [BD], B. No: 26772/95, 6/4/2000, § 119).

92. AİHM, kamu görevlileri tarafından işlenen öldürme ve kötü muamele suçlarına ilişkin ulusal mahkemelerce tercih edilen uygun yaptırımlara önemli ölçüde saygı duyulması gerektiğini kabul etmektedir. Bununla birlikte AİHM, eylemin ciddiyeti ile verilen ceza arasında bir orantısızlık olması durumunda kendisinin belirli bir değerlendirme gücüne sahip olması ve bu gibi durumlara müdahale edebilmesi gerektiğini ifade etmektedir (*Kulah ve Koyuncu/Türkiye*, B. No: 24827/05, 23/4/2013, § 41).

93. AİHM, Sözleşme'nin 2. ve 3. maddelerinin ihlal edildiği iddiasının ileri sürüldüğü başvurularda kendisinin oldukça ihtiyatlı davranması gerektiğini belirtmektedir. AİHM, olayın fail ya da faillerin cezai sorumluluğu ile devletlerin Sözleşme uyarınca yükümlü olduğu sorumluluğun farklı olduğunu ifade etmektedir. AİHM, bu bağlamda kendi yetkisinin devletlerin Sözleşme kapsamındaki sorumluluğunun belirlenmesiyle sınırlı olduğunu vurgulamaktadır. AİHM'e göre Sözleşme kapsamındaki sorumluluk, uluslararası hukukun ilgili kuralları ve ilkeleri dikkate alınarak Sözleşme'nin amacı ışığında yorumlanması gereken kendi hükümlerine dayanmaktadır. AİHM'e göre devletlerin Sözleşme kapsamındaki sorumluluğu, ulusal mahkemelerin takdir yetkisine sahip olduğu bireysel ceza sorumluluğuna ilişkin iç hukuk sorunlarıyla karıştırılmamalıdır. AİHM, birçok kararında ceza hukuku anlamında suçluluk ya da masumiyet konusunda kararlar vermenin kendi yetki alanına girmediğini ifade etmiştir (*Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], B. No: 23458/02, 24/3/2011, § 182).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

94. Mahkemenin 10/10/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

95. Başvurucular; idarenin denetimi ve gözetimi altında bulunan oğullarının bizzat idari görevliler tarafından işkence sonucu öldürüldüğünü, devletin *öldürmeme yükümlülüğünü* ihlal ettiğini, oğullarının sistematik olarak işkence yapılan bir yerde kendisine yapılan işkenceler sonucunda yaşamını yitirdiğini, ölüme neden olan hareketin devlet görevlileri tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvurucular, oğullarının ölümü ile neticelenen olayda hiçbir koruyucu tedbir almayan idarenin kusurlu olduğunun açık olduğunu iddia etmişlerdir.

96. Başvurucular ayrıca olay hakkında yeterli araştırma yapılmadığını, delillerin yeterince toplanmadığını ileri sürmüşlerdir. Başvurucular; oğullarının ölümü ile ilgili olarak sadece H.G. adlı gardiyana kasten öldürme suçundan ceza verildiğini, oğullarına karşı yapılan hareketlerin münferit kasıtlı gerçekleştirilen eylemler olarak nitelendirildiğini oysa oğullarının ölümüne neden olan olaydan sonra başlatılan ceza soruşturması kapsamında yapılan araştırmalar sonucunda başka bazı kimselerin de daha önceden benzer şekilde işkence gördüğünün anlaşıldığını belirtmişlerdir. Başvurucular, işkence yapılan odanın ses geçirmeyecek şekilde izole edildiğini, olay sonrasında sahte tutanaklar düzenlendiğini, şikâyet hakkını kullanmak isteyen kişilere işkence yapıldığını ve bu kişilerin tehdit edildiğini iddia etmişlerdir. Başvurucular; Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer görevlilerin bilgisi olmadan bu tarz olayların gerçekleştirilemeyeceğinin aşikâr olduğunu, H.G. ye işkence suçundan ceza verilmeyerek diğer sanıkların da korunduğunu ifade etmişlerdir. Başvurucular ayrıca davanın makul bir sürede sonuçlandırılmadığını ileri sürmüşlerdir.

97. Başvurucular bu iddialarla yaşam hakkının, işkence yasağının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

98. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru formu ve ekleri bir bütün olarak ele alındığında başvurucuların iddialarının yaşam hakkı ile işkence yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

99. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

(...)

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

Meşrû müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır."

100. Anayasa'nın 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, (...) kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

1. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. İncelemenin Kapsamı Yönünden

101. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucuların oğlu M.P.nin dövülerek öldürüldüğü iddiası haricinde Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer bazı kötü muamele iddiaları yönünden de çeşitli değerlendirmeler yapmış ve bu eylemlerin faili/failleri olduğu iddia edilen kişiler hakkında hüküm kurmuştur.

102. Başvurucuların, oğulları M.P.nin ölümü nedeniyle mağdur sıfatını haiz oldukları ve bu bağlamda başvuru ehliyetine sahip oldukları hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak başvurucuların Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer kötü muamele iddiaları yönünden mağdurluk statüsüne sahip olduklarının kabul edilmesi mümkün değildir. Söz konusu kötü muamele iddialarının mağdurları başvurucuların yakını olmayıp üçüncü kişilerdir. Bu sebeple başvuru konusu olay M.P.nin ölüm olayı ile sınırlı olarak incelenecektir. Bununla birlikte bu inceleme yapılırken Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer kötü muamele iddialarına ilişkin verilerden yararlanılacaktır.

b. Başvurucuların Mağdurluk Statüsünün Devam Edip Etmediği Yönünden

103. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, M.P.nin ölümünü kasten öldürme olarak nitelendirerek gardiyan H.G.nin 25 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Başvurucular ise diğer ihlal iddialarının yanı sıra H.G.nin kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis cezası ile tecziye edilmesinin hukuka aykırı olduğunu, H.G.ye işkence suçundan ceza verilmeyerek aralarında Askerî Ceza İnfaz Kurumu yöneticilerinin de bulunduğu diğer bazı sanıkların korunduğunu iddia etmişlerdir.

104. Başvuru konusu olayın gerçekleşme koşulları değerlendirilmeden Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin anılan kararı sebebiyle başvurucuların mağdur statüsünün sona erdiğini kabul etmek mümkün değildir. Bu nedenle başvurucuların iddialarının somut olayın gerçekleşme koşulları da dikkate alınarak Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında incelenmesi gerekir.

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

105. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

106. Yaşam hakkının ihlal edildiği yönündeki iddia aşağıda yaşam hakkının hem maddi hem usul yönü açısından ayrı ayrı incelenecektir.

i. Yaşam Hakkının Maddi Yönünün İhlal Edildiğine İlişki İddia

(1) Genel İlkeler

107. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı, dokunulmaz ve vazgeçilmez temel bir hak olup Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete pozitif ve negatif ödevler yükler (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50).

108. Devletin yaşam hakkına ilişkin negatif yükümlülüğü kapsamında kamusal bir yetkiyle güç kullanan görevlilerin kasıtlı ve hukuka aykırı bir şekilde hiçbir bireyin yaşamına son vermeme ödevi bulunmaktadır. Pozitif yükümlülükler kapsamında ise devletin yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını kamu görevlilerinin, diğer bireylerin hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi vardır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 51).

109. Sağlıklı olarak gözaltına alınan yahut ceza infaz kurumuna konulan kişinin şüpheli bir şekilde yaşamını yitirmesi hâlinde kişinin ölümüne neden olan olayın gerçekleşme koşulları ile ilgili olarak makul açıklama yapma yükümlülüğü kamu makamlarına aittir. Kamu makamları, tamamen devletin koruması altında bulunan bu kişilerin şüpheli ölüm olayları ile ilgili olarak izahatta bulunmakla yükümlüdür.

110. Bireysel başvurulara ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde Anayasa Mahkemesinin sahip olduğu rol ikincil niteliktedir. Ancak Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı ile ilgili ihlal iddialarında bulunduğu zaman Anayasa Mahkemesi, bu konu hakkında tam bir inceleme yapmalıdır. Soruşturma ve kovuşturma aşamasında delilleri değerlendirmek kural olarak Cumhuriyet savcılar ve derece mahkemelerinin işi olduğundan Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir. Anayasa Mahkemesinin cezai sorumluluk bağlamında suça ya da masumiyete ilişkin bir bulguya ulaşma görevi bulunmamaktadır. Diğer taraftan derece mahkemeleri bulgularının Anayasa Mahkemesini bağlamamasına rağmen normal şartlar altında bu mahkemelerin maddi olaylara ilişkin yaptığı tespitlerden ayrılmak için de kuvvetli nedenlerin var olması gerekir (*Elif Kaya*, B. No: 2014/266, 6/4/2017, § 39).

111. İhlal iddiaları kapsamında ileri sürülen olayların gerçekliğini tespit etmek için her türlü şüpheden uzak, makul kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karnelerden de oluşabilir (*Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk*, B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 107).

112. Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı ile ilgili bireysel başvurular kapsamındaki görevi, kişilerin cezai sorumluluğunu saptamak değildir. Anayasa Mahkemesinin bu kapsamdaki görevi, başvuruya konu olayın Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkını ihlal edip etmediğini yine Anayasa hükümlerine göre yorumlamaktır.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

113. Başvurucular, yukarıda belirtilen iddialarla (bkz. § 95) yaşam hakkının maddi yönünün ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

114. Somut olayda M.P., İskenderun 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 17/6/2005 tarihli ve 2005/97 Sorgu sayılı tutuklama müzekkeresine istinaden 27/6/2005 tarihinde Askerî Ceza İnfaz Kurumuna getirilmiştir. M.P.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumuna sağlıklı bir şekilde girdiği hususunda herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Nitekim başvuru formu ve eklerinde, M.P.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumuna kapatılmadan önce kötü muameleyle maruz kalmış olduğu yönünde bir tespit yer almamaktadır. Keza derece mahkemeleri önündeki yargılamalarda da bu yönde bir iddia hiçbir zaman dile getirilmemiştir. Bu sebeple somut olayın koşulları bağlamında bu konu üzerinde daha fazla durulmasının gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

115. Başvuru konusu olay esasen M.P.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumuna kapatılmasından sonra yaşananlarla ilgilidir.

116. M.P. 27/6/2005 tarihinde sağlıklı bir şekilde girdiği Askerî Ceza İnfaz Kurumundan aynı gün saat 18.30 sıralarında *kafa+genel vücut travması* tanısıyla hastaneye götürülmek üzere çıkarılmıştır. M.P. gördüğü tüm tedavilere rağmen olaydan bir ay sonra yaşamını yitirmiştir. Yapılan otopsi sonucunda M.P.nin genel vücut travması geçirdiği, ölümünün künt kafa travması sonucu meydana gelen *beyin kontüzyonu, parankim içine kanama* ve bunların komplikasyonları sonucu meydana geldiği tespit edilmiştir.

117. Bu hususlar dikkate alındığında M.P.nin sağlıklı bir şekilde Askerî Ceza İnfaz Kurumuna kapatılmasından kısa bir süre sonra sağlık durumu oldukça kötü bir şekilde

hastaneye kaldırıldığı, akabinde ise yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır. Bu durumda M.P.nin ölümüne neden olan söz konusu yaralanmaların ne şekilde meydana geldiğinin kamu makamlarınca ve derece mahkemelerince nasıl açıklandığının incelenmesi gerekir.

118. Olaya karıştığı iddia edilen gardiyanların olayın gelişimi ile ilgili olarak farklı farklı anlatımları olsa da M.P.nin Askerî Ceza İnfaz Kurumunda gardiyanlar odası olarak tabir edilen ve giyinme odası olarak kullanılan yerde maruz kaldığı eylemler neticesinde öldüğü sabittir. Bu husus, olay hakkında ifadeleri alınan sanıkların ve tanıkların beyanlarının ortak yönüdür. Olayın giyinme odasında gerçekleştiği hususu olaya karıştığı iddia edilen gardiyanlar ile olayın tanığı A.S. tarafından kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde açıklanmış olmakla birlikte M.P.nin vücudundaki yaralanmaların nedeni hakkında bu kişiler tarafından derece mahkemeleri önünde farklı farklı anlatımlarda bulunduğu görülmektedir. Olayın tanığı A.S. ile olaya karıştığı iddia edilen gardiyanların önemli bir kısmı H.G. adlı gardiyanın eline geçirdiği bir sopayla sözlü tartışma yaşadığı M.P.yi dövdiğünü belirtmişken H.G. adlı gardiyan ise olayın saldırgan davranışlar sergileyen M.P.nin etkisiz hâle getirilmesi sırasında meydana geldiğini ifade etmiştir. Olaya karıştığı iddia edilen gardiyanların olayın gelişimi ile ilgili olarak farklı anlatımları olsa da bu beyanlardan hiçbirinin M.P.ye bu şekilde ağır bir şiddet kullanılmasının haklılığını ortaya koyan makul bir açıklama içermediği değerlendirilmiştir. Başka bir anlatımla başvuru formu ve eklerinde, M.P.ye uygulanan şiddetin Anayasa'nın 17. maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen durumlardan biri ya da birkaçı kapsamında mutlak zorunlu hâle geldiğini ortaya koyan, ikna edici bir açıklama bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim derece mahkemeleri de başvuruçuların oğlu M.P.nin kasıtlı olarak gerçekleştirilen kötü muamele sonucunda yaşamını yitirdiği tespitinde bulunmuştur. Esasında derece mahkemelerinin sırf bu tespitinin bile somut olayda devletin M.P.nin ölümünden sorumlu tutulabilmesi için yeterli olduğu değerlendirilmiştir.

119. Tüm bu hususlar dikkate alındığında M.P.nin tamamen devletin denetimi ve koruması altında iken makul bir açıklaması yapılamayan eylemler sonucunda yaşamını yitirdiği anlaşılmıştır.

120. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi yönünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

ii. Yaşam Hakkının Usul Yönünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

(1) Genel İlkeler

121. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin korumaya ilişkin maddi yönünün yanı sıra usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 54).

122. Yaşam hakkı kapsamında yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, yaşam hakkını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 56).

123. Soruşturma yükümlülüğünün sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğü olması, her soruşturmada mağdurların olaylarla ilgili beyanlarıyla

bağdaşan bir sonuca varılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Ancak soruşturma kuralı olarak olayın gerçekleştiği koşulların belirlenmesini ve iddiaların doğru olduğunun kanıtlanması hâlinde sorumluların tespit edilerek cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır (*Doğan Demirhan*, B. No: 2013/3908, 6/1/2016, § 66).

124. Bu bağlamda ceza soruşturmaları, sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verecek şekilde etkili ve yeterli olmalıdır. Soruşturmanın etkili ve yeterli olduğundan söz edilebilmesi için soruşturma makamlarının resen harekete geçerek ölümü aydınlatabilecek ve sorumluların tespitine yarayabilecek bütün delilleri toplamaları gerekir. Soruşturmada ölüm olayının nedenini veya sorumlu kişilerin ortaya çıkarılması imkânını zayıflatan bir eksiklik, etkili soruşturma yürütme kuralıyla çelişme riski taşır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 57).

125. Bu kapsamda yetkililer, diğer deliller yanında görgü tanıklarının ifadeleri ile kriminalistik bilirkişi incelemeleri dâhil söz konusu olayla ilgili kanıtları toplamak için alabilecekleri bütün makul tedbirleri almalıdır (*Doğan Demirhan*, § 68).

126. Ayrıca soruşturmada görevli kişilerin olaylara karışan veya karıştığından şüphelenilen kişilerden bağımsız olması gerekir. Bu durum sadece hiyerarşik veya kurumsal bir bağlantı bulunmamasını değil aynı zamanda somut bir bağımsızlığı da gerektirmektedir (*Cemil Damışman*, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 96).

127. Yürütülecek ceza soruşturmalarının etkinliğini sağlayan hususlardan biri de teoride olduğu gibi pratikte de hesap verilebilirliği sağlamak için soruşturmanın veya sonuçlarının kamu denetimine açık olmasıdır. Buna ilaveten her olayda, ölen kişinin yakınlarının meşru menfaatlerini korumak için bu süreçte gerekli olduğu ölçüde katılmaları sağlanmalıdır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 58).

128. Soruşturmanın etkililiğini sağlayan en alt seviyedeki inceleme, başvuruya konu soruşturmanın kendine özgü koşullarına göre değişir. Bu koşullar, ilgili bütün olay ve olgular temelinde ve soruşturmanın pratik gerçekleri gözönünde bulundurularak değerlendirilir. Bu nedenle soruşturmanın etkililiği bakımından her olayda geçerli olmak üzere bir asgari soruşturma işlemler listesi veya benzeri bir asgari ölçüt belirlemek mümkün değildir (*Fahriye Erkek ve diğerleri*, B. No: 2013/4668, 16/9/2015, § 68).

129. Soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması, bunun yanı sıra söz konusu kararın yaşam hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'nın aradığı zorunlu bir durumdan kaynaklanan ölçülü bir müdahale olup olmadığına yönelik bir değerlendirme içermesi de gerekmektedir (*Doğan Demirhan*, § 70).

130. Yukarıda sayılanlara ek olarak yürütülecek soruşturmalarda makul bir hızla gerçekleştirilme ve özen gösterilme zorunluluğu da zımnen mevcuttur. Elbette ki bazı durumlarda soruşturmanın veya kovuşturmanın ilerlemesine engel olan unsurlar ya da güçlükler bulunabilir. Ancak bir soruşturmada ve devamında yapılan kovuşturmada yetkililerin hızlı hareket etmeleri yaşanan olayları daha sağlıklı bir şekilde aydınlatabilmesi, kişilerin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığını sürdürmesi ve hukuka aykırı eylemlere hoşgörü gösterildiği ya da kayıtsız kalındığı görünümünü verilmesinin engellenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir (*Deniz Yazıcı*, B. No: 2013/6359, 10/12/2014, § 96).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

131. Başvurucular, yukarıda belirtilen iddialarla (bkz. § 96) yaşam hakkının usul yönünün ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

132. Yaşanan bir ölüm olayının oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi idari ve yargısal makamların ödevidir. Ancak Anayasa Mahkemesinin başvuru konusu olayın gelişim şeklini anlayabilmesi ve ölüm olayının işkence sonucu gerçekleştiğine dair iddiaların soruşturma makamları ve derece mahkemeleri tarafından karşılanıp karşılanmadığını nesnel bir şekilde değerlendirebilmesi için olayın oluşum şeklini incelemesi gerekebilmektedir.

133. Şüpheli bir ölüm olayının ekili bir şekilde soruşturulabilmesi için olaydan haberdar olan soruşturma makamlarının resen ve derhâl harekete geçmesi son derece önemlidir. Somut olayda başvurucuların oğlu M.P. 27/6/2005 tarihinde *kafa+genel vücut travması* tanısıyla Askerî Ceza İnfaz Kurumundan çıkarılarak önce asker hastanesine ardından da Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Balcalı Hastanesine götürülmüştür. Gerek Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkilileri gerekse adı geçen Hastane görevlileri M.P.nin vücudundaki yaraları ve morartıları bilmesine rağmen Askerî Savcılık, ancak Askerî Ceza İnfaz Kurumunca gardiyanlar hakkında hazırlanan suç dosyasının 7/7/2005 tarihinde kendisine gönderilmesi üzerine olaya el koymuştur. Askerî Savcılığın başvurucuların oğlu M.P.nin hastaneye kaldırılmasından on gün sonra olaya el koyması somut olayın koşulları bağlamında önemli bir eksikliktir. Çünkü başvurucuların oğlu M.P., olaydan hemen sonra bitkisel hayata girmemiştir. M.P., hastaneye bilinci açık bir şekilde gitmiştir. M.P.nin bilinci olaydan sonraki birkaç gün boyunca da açık kalmıştır. Askerî Savcılığın olaya derhâl ve bizzat müdahale etmemiş olması daha sonra bitkisel hayata girecek ve nihayetinde de yaşamını yitirecek olan M.P.nin ifadesinin bağımsız soruşturma organlarının alınamamasına neden olmuştur.

134. Soruşturmadaki bu eksiklik, M.P.nin sağlık durumundan haberdar olan Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin ve hastane görevlilerinin olayı yetkili savcılığa bildirmemesinden kaynaklanmış olabileceği gibi olaydan haberdar edilen yetkili savcılığın olaya derhâl ve bizzat müdahale etmemesinden de kaynaklanmış olabilir. Ancak her iki durumda da kamu makamlarına isnat edilebilecek bir kusur söz konusu olduğundan devletin etkili soruşturma yükümlülüğü kapsamındaki sorumluluğu yönünden değişen bir şey olmayacaktır.

135. Etkili soruşturmanın en önemli unsurlarından bir diğeri soruşturmada görevli kişilerin olaylara karışan veya karıştığından şüphelenilen kişilerden bağımsız olması gerektiğidir. Somut olayda Askerî Savcılığın olaya derhâl ve bizzat el koymaması, olaya karışan veya karıştığından şüphelenilen kişilerin belli bir dönem olay yerinde oldukça etkin olmasına neden olmuştur.

136. Askerî Savcılığın olaya on gün sonra el koymasının olaya karıştığından şüphelenilen bazı kişilerin bu arada gizli anlaşmalar yapmasına, olayın fail ya da faillerinin ifadelerinin sıcağı sıcağına alınamamasına, olay yerinin olduğu gibi muhafaza edilememesine hatta olayda kullanıldığı ileri sürülen sopanın belli bir süre depo olarak adlandırılan yerde saklanmasına neden olduğu ayrıca belirtilmelidir.

137. Bu hususlar dikkate alındığında Askerî Savcılığın somut olayda resen, bizzat ve derhâl harekete geçmediği, bu sebeple olayın doğrudan mağdurunun ifadesinin alınamaması dâhil önemli bir kısım eksikliği yaşandığı anlaşılmıştır.

138. Olayın yaşandığı dönemde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda herhangi bir kamera sisteminin bulunup bulunmadığı olaydan yaklaşık beş yıl geçtikten sonra araştırılmıştır. Yapılan bu araştırma neticesinde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda anılan dönemde bir kamera sisteminin olduğu anlaşılmış ancak olayın yaşandığı döneme ait herhangi bir kamera kaydına ulaşılamamıştır. Kamera kayıtlarının olayın aydınlatılmasında ve sorumlu kişilerin belirlenmesinde oynayabileceği rolün ne kadar önemli olduğu açıktır. Buna rağmen soruşturma aşamasının ilk başlarında bu hususla ilgili olarak herhangi bir araştırma yapılmamış ve varsa geriye dönük kamera kayıtlarının soruşturma dosyasına eklenmesi sağlanamamıştır.

139. *Genel İlkeler* bölümünde de belirtildiği üzere (bkz. § 129) soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması gerekir.

140. Somut olay bu kapsamda incelendiğinde Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 6/4/2006 tarihli iddianamesiyle olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanlar, Askerî Ceza İnfaz Kurumunun yönetici kadrosundaki rütbeli askerler ile diğer bazı gardiyanlar hakkında işkence ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarından kamu davası açıldığı, Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin ise söz konusu olayda işkence ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarının değil kasten öldürme suçunun olduğu sonucuna ulaştığı ve bu kapsamda H.G. adlı gardiyanın kasten öldürme suçundan 25 yıl hapis cezası ile tecziye edilmesine, olay esnasında giyinme odasında bulunan R.G., M.K. ve E.K.'nın neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçundan beraatlerine, olay esnasında giyinme odasına bulunan N.E. hakkındaki davanın ise bu kişinin yargılama aşamasında ölmesi nedeniyle düşürülmesine, olayın yaşandığı dönemde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda görev yapan rütbeli askerlerin işkence suçundan beraatlerine karar verdiği görülmüştür. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin ayrıca Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer bazı dövme olayları yönünden de çeşitli değerlendirmeler yaparak bir kısım gardiyan hakkında kasten yaralama suçundan hüküm kurduğu ve bu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verdiği anlaşılmıştır.

141. Başvurucular, oğullarının ölümü ile ilgili olarak sadece H.G. adlı gardiyana kasten öldürme suçundan ceza verildiğini, oğullarına karşı yapılan hareketlerin münferit kasıtlı gerçekleştirilen eylemler olarak nitelendirildiğini oysa oğullarının ölümüne neden olan olaydan sonra başlatılan ceza soruşturması kapsamında başka kimselerin de daha önceden Askerî Ceza İnfaz Kurumunda işkence gördüğünün anlaşıldığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki diğer görevlilerin bilgisi olmadan bu tarz olayların gerçekleştirilemeyeceğinin aşikâr olduğunu, H.G.'ye işkence suçundan ceza verilmeyerek diğer sanıkların da korunduğunu ifade etmişlerdir. Başvurucular ayrıca davanın makul bir sürede sonuçlandırılmadığını ileri sürmüşlerdir.

142. Bu durumda derece mahkemelerince verilen kararların soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olup olmadığının başvurucuların iddiaları kapsamında incelenmesi gerekir. Derece mahkemelerince verilen kararların özellikle işkence sonucu ölüm olayının meydana geldiği iddiasının ileri sürüldüğü başvurularda daha sıkı bir denetime tabi tutulacağı muhakkaktır.

143. Bu incelemeye geçmeden önce Anayasa Mahkemesince yapılan değerlendirmelerin kişilerin masumiyetine ya da suçluluğuna ilişkin bir değerlendirme niteliği taşımadığı, bu incelemenin derece mahkemelerinin olayın muhtemel sorumlusu ya da

sorumlularının tespitine yarayabilecek delilleri gerekçeli kararında nesnel, tarafsız ve kapsamlı bir şekilde tartışıp tartışmadığı ile ilgili olduğu özellikle vurgulanmalıdır. Bu bağlamda ayrıca Anayasa Mahkemesinin yaşam hakkı ile ilgili başvurulardaki görevinin olaydan sorumlu olduğu değerlendirilen kişi ya da kişilerinin eyleminin hangi suçu oluşturduğunu belirlemek olmadığı tekrar ifade edilmelidir.

144. Somut olayda Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 6/4/2006 tarihli iddianamesinde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda M.P.nin dövülmesi olayına benzer olayların sıkça yaşandığına, bu tarz eylemlerin Askerî Ceza İnfaz Kurumunda uzun bir süre devam ettiğine, Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki tutuklu ve hükümlülere karşı gerçekleştirilen bu eylemlerin hemen hemen aynı olduğuna vurgu yapılarak M.P.nin ölüm olayında işkence ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçlarının olduğu kanaatine varıldığı belirtilmiş (bkz. §§ 35, 36) ise de Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, iddianamede işaret edilen bu hususlarla ilgili olarak herhangi bir değerlendirme yapmadan M.P.nin ölüm olayının ani gelişen bir kasıt sonucunda meydana geldiği sonucuna ulaşmıştır. Başvuru formu ve ekleri incelendiğinde Adana Cumhuriyet Başsavcılığının iddianamesinde belirtilen bu hususlardan şüphelenilmesi için önemli veriler bulunduğu hatta Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince, anılan dönemde yaşanan bazı dövme olaylarıyla ilgili olarak aralarında M.P.nin ölüm olayı esnasında giyinme odasında bulunan bir kısım gardiyan hakkında kasten yaralama suçundan hüküm kurulduğu ve bu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği görülmüştür. Dolayısıyla Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin iddianamede belirtilen bu hususlarla ilgili olarak oldukça kapsamlı bir değerlendirme yapması ve iddianamedeki bu hususlara niçin katılmadığını kararında makul bir şekilde açıklaması gerekir. Ancak somut olayda Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesince bu bağlamda kapsamlı bir analiz yapılmadığı değerlendirilmiştir.

145. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi olay esnasında giyinme odasında bulunan R.G., M.K. ve E.K.nın neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçundan beraatlerine karar vermiştir. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi bu kişilerin diğer sanık H.G.ye göre alt tertip oldukları, bu kişiler ile H.G. arasında hiyerarşik ilişki bulunduğu, bu kişilerin sanık H.G.yle birlikte eylem ve fikir birliği içinde, M.P.yi öldürme kastı ile hareket ettiklerine dair mahkûmiyetlerini gerektirir, yeterli, inandırıcı ve kesin delil bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesinin kabulüne göre H.G., M.P.yi önce copla dövmeye başlamış; akabinde giyinme odasındaki dolabın üzerinden düşen yaklaşık 1 metre boyunda, 10 cm çapındaki tahta bir sopayla dövmeye devam etmiştir. Olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanların bir kısmı H.G.nin M.P.yi yaklaşık beş altı dakika dövdüğünü ifade etmiştir.

146. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, olay esnasında giyinme odasında bulunan gardiyanların sorumluluğunu değerlendirirken bu kişiler ile H.G. arasındaki hiyerarşik ilişkiye vurgu yapmış ise de bir kişinin yaklaşık 1 metre uzunluğunda, 10 cm çapındaki tahta bir sopayla beş altı dakika boyunca dövülmesi gibi vahim bir olaya yeterince müdahale edilmemesinin sadece hiyerarşik ilişki ile açıklanamayacağı, kaldı ki olayın yaşandığı anda başgardiyan unvanının da H.G. adlı kişide olmadığı, somut olayın koşulları bağlamında giyinme odasındaki tüm gardiyanların eylemlerinin ve olaya tepkilerinin ne olduğunun ayrı ayrı değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmasının oldukça önemli olduğu ancak somut olayda bu hususta kapsamlı bir değerlendirme yapılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

147. Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, M.P.nin ölümüne neden olan olay esnasında Askerî Ceza İnfaz Kurumunda görev yapan rütbeli askerlerin de işkence suçundan beraatine karar vermiştir. Adana Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanan iddianamede Askerî Ceza

İnfaz Kurumunda M.P.nin dövülmesi olayına benzer olayların söz konusu dönemde sıkça yaşandığı, soruşturma dosyasındaki birçok verinin Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin gardiyanları koruma gayreti ile hareket ettiğini gösterdiği, olayda kullanılan sopanın aramalarda görülmemiş olması imkânının bulunmadığı, subay ve astsubayların tutuklu ve hükümlülerin dövülmesi konusunda emir verdikleri ve bu kişilerin gardiyanları suçun işlenmesinde araç olarak kullandıkları belirtilmiş ise de Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi gardiyanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin mesai saatleri sonrasında yapıldığını, giyinme odasından Askerî Ceza İnfaz Kurumunun idari kısmına ses gitme imkânının olmadığını, Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki tutuklu ve/veya hükümlüler dövmeye şeklinde verilmiş bir talimatın söz konusu olmadığını, ayrıca ifadeleri alınan bir kısım tanığın Askerî Ceza İnfaz Kurumunu insani koşulların en iyi sağlandığı ceza infaz kurumlarından biri olarak nitelendirdiğini belirterek somut olayda bu kişilerin cezalandırılmalarını gerektirir, yeterli, inandırıcı ve kesin delil bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

148. Başvuru formu ve eklerine göre olaydan sonra Askerî Ceza İnfaz Kurumunca başlatılan tahkikat kapsamında ifadeleri alınan bazı gardiyanların gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu açıktır. Bu gardiyanlar, tutuklanmalarından önce askerî savcı önünde de gerçeğe aykırı beyanda bulunmuşlardır. Başvuru formu ve eklerinde 28/6/2005 tarihinde Astsubay O.A. tarafından alındığı belirtilen ifadelerin anılan tarihte alınmadığını ortaya koyan önemli veriler bulunmaktadır. Başvuru formu ve eklerine göre Askerî Ceza İnfaz Kurumunca başlatılan tahkikat kapsamında düzenlenen bazı tutanaklardaki ve ifadelerdeki imzaların sahte olduğu da açıktır. Olay esnasında giyinme odasında bulunan bazı gardiyanlar derece mahkemeleri önünde, Askerî Ceza İnfaz Kurumunca yürütülen tahkikat kapsamındaki ifadelerini idarenin yönlendirdiğini, idare istediği için o şekilde ifade verdiklerini belirtmişlerdir. Tüm bunlar dikkate alındığında Askerî Ceza İnfaz Kurumundaki rütbeli askerlerin M.P.nin ölüm olayına karışıp karışmadıklarının, iddia edildiği gibi olaydan sonra gardiyanları koruma saikiyle hareket edip etmediklerinin derece mahkemelerince titiz bir şekilde araştırılması ve yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen verilerin değerlendirmeye tabi tutulması gerektiği açıktır. Ancak Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, Askerî Ceza İnfaz Kurumunca başlatılan tahkikat kapsamında düzenlenen bazı tutanaklardaki ve ifadelerdeki imzaların niçin sahte çıktığı, 28/6/2005 tarihinde alındığı belirtilen ifadelerin gerçekten de anılan tarihte mi alındığı, ifadeler anılan tarihte alınmamışsa neden bu tarihin ifadelerin alındığı tarihi olarak gösterildiği hususlarında herhangi bir değerlendirme yapmadan kararını açıklamıştır. İddianamede Askerî Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinin gardiyanları koruma gayreti ile hareket ettiğini ispatlamak için kullanılan bu argümanların gerekçeli kararda karşılanmamış olması önemli bir eksikliktir.

149. Yukarıda da belirtildiği üzere başvuru formu ve eklerinde Askerî Ceza İnfaz Kurumunda M.P.nin dövülmesi olayından önce de benzer bazı dövme olaylarının yaşandığından şüphelenilmesi için önemli veriler bulunmaktadır. Nitekim Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan dönemde yaşanan bazı dövme olaylarıyla ilgili olarak bir kısım gardiyan hakkında kasten yaralama suçundan hüküm kurmuş ve bu hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Bazı gardiyanlar dövme emrini rütbeli askerlerin verdiğini ifade etmiştir. Bazı tutuklu ve hükümlüler de dövme olaylarından sonra yüzlerinde oluşan şişlikleri ve morlukları rütbeli askerlerin gördüğünü belirtmişlerdir. Tüm bunlara rağmen derece mahkemeleri, M.P.nin ölümünden önceki dövme olaylarından rütbeli askerlerin haberdar olup olmadığı konusu üzerinde yeterince durmamıştır. Keza derece mahkemeleri, M.P.nin ölümünün münferit bir ölüm olayı olarak görülerek diğer dövme olaylarından bağımsız bir şekilde ele alınmasının gerekçesini tatmin edici bir şekilde ortaya koyamamıştır.

150. Başvuru konusu olayın ayrıca yaşam hakkına ilişkin soruşturmanın makul bir sürat ve özenle yürütülmesi gerektiği yönündeki ilke açısından değerlendirilmesi gerekir.

151. Somut olayda 27/6/2005 tarihinde meydana gelen olay hakkındaki soruşturmanın Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 19/1/2015 tarihli kararıyla sona erdiği anlaşılmaktadır. Davanın konusunun başvuruçular açısından önemi ve başvuruçuların davanın uzamasında hiçbir dahlinin olmaması gibi hususlar dikkate alındığında yaklaşık 9 yıl 7 aylık sürenin makul olduğu söylenemeyecektir. Bu sebeple başvuruya konu davanın daha sonra ortaya çıkabilecek benzer yaşam hakkı ihlallerinin önlenmesinde sahip olunan önemli rolün zarar görmesine neden olabilecek şekilde makul süratte yürütülmediği sonucuna varılmıştır.

152. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde Askeri Savcılığın olaya resen ve derhâl el koymamasının delilerin toplanması ve muhafazası konusunda önemli bir kısım eksikliğin yaşanmasına sebep olduğu, soruşturma sonucunda elde edilen delillerin derece mahkemeleri kararlarında kapsamlı bir analize tabi tutulmadığı, olaya ilişkin soruşturmanın ve kovuşturmanın makul süratte yürütülmediği, söz konusu eksiklikler nedeniyle yaşam hakkının usul yönünün ihlaline sebep olduğu kanaatine varılmıştır.

153. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşama hakkının usul yönünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. İşkence Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

154. Başvuruçular, yukarıda belirtilen iddialarla (bkz. §§ 95-97) işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

155. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

156. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın değerlendirildiği kısımda da belirtildiği üzere başvuruçuların oğlu M.P. tamamen devletin koruması altında iken makul bir açıklaması yapılamayan, korkutma ve sindirme amacıyla yapıldığı değerlendirilen oldukça yoğun bir fiziksel şiddete maruz kalmış ve bunun sonucunda yaşamını yitirmiştir. Yine yukarıda belirtildiği üzere olay hakkında etkili ve kapsamlı bir soruşturma yürütülmemiştir. Somut olayın koşulları dikkate alındığında yaşam hakkının ihlal edildiği iddiası ile işkence yasağının ihlal edildiği iddiasının iç içe geçtiği anlaşılmıştır. Bu sebeple somut olayda yukarıdaki gerekçelerle işkence yasağının da maddi ve usul yönünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

157. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan işkence yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

158. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ile (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

159. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* [GK] (B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında, ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi hususunda genel ilkeler belirlenmiştir.

160. *Mehmet Doğan* kararında özetle uygun giderim yolunun belirlenebilmesi açısından öncelikle ihlalin kaynağının belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (*Mehmet Doğan*, §§ 57, 58).

161. *Mehmet Doğan* kararında Anayasa Mahkemesi, yeniden yargılama yapmakla görevli derece mahkemelerinin yükümlülüklerine ve ihlalin sonuçlarını gidermek amacıyla derece mahkemelerince yapılması gerekenlere ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre; Anayasa Mahkemesinin tespit edilen ihlalin giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmettiği hâllerde, ilgili usul kanunlarında düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak yargılamanın yenilenmesi sebebinin varlığının kabulü ve önceki kararın kaldırılması hususunda derece mahkemesinin herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Zira ihlal kararı verilen hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemesi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

162. Bu bağlamda derece mahkemesinin öncelikle yapması gereken şey, bir temel hak veya özgürlüğü ihlal ettiği veya idari makamlar tarafından bir temel hak veya özgürlüğe yönelik olarak gerçekleştirilen ihlali gideremediği tespit edilen önceki kararını kaldırmaktır. Derece mahkemesi, kararın kaldırılmasından sonraki aşamada ise Anayasa Mahkemesi kararında tespit edilen ihlalin sonuçlarını gidermek için gereken işlemleri yapmak durumundadır. Bu çerçevede ihlal, yargılama sırasında gerçekleştirilen usule ilişkin bir işleminden veya yerine getirilmeyen usuli bir eksiklikten kaynaklanıyorsa söz konusu usul

işleminin, hak ihlalini giderecek şekilde yeniden (veya daha önce hiç yapılmamışsa ilk defa) yapılması icap etmektedir. Buna karşılık ihlalin idari işlem veya eylemin kendisinden ya da (derece mahkemesince yapılan veya yapılmayan usul işlemlerinden değil de) derece mahkemesi kararının sonucundan kaynaklandığının Anayasa Mahkemesi tarafından tespit edildiği hâllerde derece mahkemesinin usule dair herhangi bir işlem yapmadan doğrudan, mümkün olduğunca dosya üzerinden önceki kararının aksi yönünde karar vererek ihlalin sonuçlarını ortadan kaldırması gerekir (*Mehmet Doğan*, § 60).

163. Başvurucular ihlalin tespit edilmesini, ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılmasını ve 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi olmak üzere toplam 100.000 TL tazminata karar verilmesini talep etmişlerdir.

164. Somut olayda, hem yaşam hakkının hem de işkence yasağının maddi ve usul yönlerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Mevcut başvuruda, yaşam hakkı ile işkence yasağının maddi yönlerine ilişkin ihlalin idarenin kusurundan; yaşam hakkı ile işkence yasağının usul yönlerine ilişkin ihlalin ise soruşturma ve kovuşturma makamlarının soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki bir kısım eksikliğinden kaynaklandığı anlaşılmıştır.

165. Yaşam hakkı ile işkence yasağının usule ilişkin yönlerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

166. Yaşam hakkı ile işkence yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle ve yeniden yargılama suretiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara -talepleriyle bağlı kalınarak- net 50.000 TL manevi tazminatın müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

167. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucuların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olmaları nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

168. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının maddi yönünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının usul yönünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. İşkence yasağının maddi yönünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

4. İşkence yasağının usul yönünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi yönünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul yönünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan işkence yasağının maddi yönünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

4. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan işkence yasağının usul yönünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkı ile işkence yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 5. Ağır Ceza Mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara müşterek olarak net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCULARA MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU